

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

ТРАВЕНЬ 2016

У К Р А Ї Н И Військо

№5 (187)

Фото Євгена Силкіна

АРМІЮ ЗМІЦНИТЬ «БАРС»

Вітчизняні фахівці розробили навчальну програму «Бойова Армійська Система» («БАРС») для підрозділів Сил Спеціальних Операцій. Згодом її планують інтегрувати у підготовку всіх видів та родів військ Збройних Сил України.

С Л У Х А Й

ВІЙСЬКОВЕ РАДІО

Наша радіостанція працює для військовослужбовців,
які несуть службу в зоні АТО

Слухайте нас у Бахмуті, Краматорську та Константинівці
на частоті 105,3 FM

Радіо транслюється через портал «Свое радио»:
<http://svoeradio.com>; <http://tunein.com>

Нас можна почути на супутнику Astra4A SES-5 4,8' частота 12284
поляризація V вертикальна швидкість потоку 27500, FEC3/4

ЗМІСТ

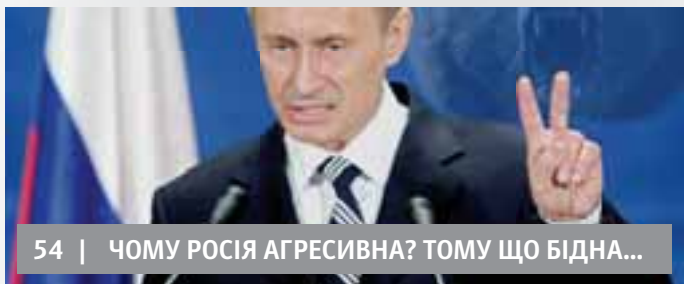
- 2 | НАРОДНИЙ ГЕРОЙ УКРАЇНИ**
Пекло для «Сомалі»
- 8 | ВІДЧАЙДУХИ**
Залізні воїни
- 12 | НЕЗЛАМНІ**
Фартовий
- 16 | СЛУЖУ БАТЬКІВЩИНІ**
Коваленкові колоди
- 19 | ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО!**
Заради рідних та Вітчизни
- 22 | ТЕПЛА ТОЧКА**
Пункт відпочинку «Вокзал-Київ» –
п'ять зірок від фронтовиків
- 27 | ЗАКОН НА ПЕРЕДОВІЙ**
Прокурорська рота
- 30 | ЦІНА ЛЕГКОВАЖНОСТІ**
Небойові втрати
- 34 | РЕАБІЛІТАЦІЯ**
Війна стосується кожного
- 38 | ЗДОРОВ'Я І ВІДПОЧИНОК**
Військові санаторії:
якістю компенсувати кількість
- 42 | ФРОНТОВІ ВІРШІ**
Рядки, народжені душею
- 44 | НЕЙТРАЛІЗУВАТИ ВОРОГА**
Українське суспільство в «гібридній війні»:
«холодний душ» для російських спецслужб
- 49 | ДЕКОМУНІЗАЦІЯ**
Голова українського інституту національної
пам'яті Володимир В'ятрович:
«Лише позбавившись символів тоталітаризму,
можна рухатися у вперед»
- 53 | КОМЕНТАР У ТЕМУ**
Геть радянщину з мізків
- 54 | ОБЛИЧЧЯ АГРЕСОРА**
Чому Росія агресивна? Тому що бідна...
- 58 | ЗІ СЛЬОЗАМИ НА ОЧАХ**
У пошуках правди
- 60 | ОБОРОНОЗДАТНІСТЬ І КУЛЬТУРА**
Революція гідності, війна та мистецтво
- 62 | ПАМ'ЯТАЄМО-ПЕРЕМАГАЄМО**
Український рахунок війни

8 | ЗАЛІЗНІ ВОЇНИ

22 | ПУНКТ ВІДПОЧИНКУ «ВОКЗАЛ-КИЇВ»

54 | ЧОМУ РОСІЯ АГРЕСИВНА? ТОМУ ЩО БІДНА...

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:

Міністерство оборони
України

Адреса редакції:

вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72

Телефони редакції:

(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;

Електронна версія:

<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:

18.05.2016 р.

Наклад: 2615

Віддруковано:

ТОВ «Інтер Прінт 1»

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку

Свідцтво про державну

реєстрацію:

КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:

Валентин БУРЯЧЕНКО

Заступник головного редактора:

Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:

Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:

Олександр БІРЧЕНКО,
Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:

Сергій БАСАРАБ,
Юрій КУЗНЕЦОВ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА

Кореспонденти:

Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ

Літературний редактор:

Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформ-агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відпо-відальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використан-ня можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилення на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

ПЕКЛО ДЛЯ «СОМАЛІ»

18 січня 2015 відбулась одна з найяскравіших подій у боях за аеропорт «Донецьк». Наші танкісти здійснили зухвалий рейд у лігво російських найманців у селищі Спартак, де підірвали Путилівський міст разом з бронетехнікою і складом боєприпасів

ПУТИЛІВСЬКИЙ МІСТ

7 січня в штаб 1-ї окремої танкової бригади надійшла шифро-телеграма – негайно відправити в зону АТО підготовлену танкову роту. Командування ухвалило рішення виділити підрозділ зі складу 3-го танкового батальйону Валерія Кащішина.

Кащішин – професіонал своєї справи. Його батальйон був стовідсотково сформований із мобілізованих військовослужбовців. Тож три місяці, відведених на їхню підготовку, активно тренувалися. Під час бойового злагодження командир вчив своїх підлеглих зокрема й того, як діяти екіпажу в разі потрапляння в засідку. Для імітації умов реального бою один із взводів, який був у засідці, відкривав вогонь холостими зарядами з ближньої дистанції по іншому, який рухався в похідній колоні. Атакованим належало негайно розвернутися і миттєво завдати удар у відповідь. Надалі ця

Мобілізовані танкісти три місяці активно тренувалися діяти в бойових умовах

комбатівська наука неабияк стала у пригоді. А танкісти й гадки не мали, укотре заводячи по тривозі бойові машини, що вже за кілька днів їм доведеться опинитися на вістрі зухвалого танкового рейду.

Рота прибула в АТО 17 січня. Чотири танки під командуванням комроти Коломійця направили в район Волновахи. А два інші взводи, шість танків, – під Донецьк. Відразу по прибутті у Водяне їх

Танковий батальйон майора Кащішина був стовідсотково сформований із мобілізованих

обстріляли з «Градів», але пощастило. Та все ж дві бойові машини зазнали незначних пошкоджень, і їхній ремонт потребував часу. Наступного ранку танкісти отримали наказ висунутися в район одного з передових опорних пунктів АТО – «Зеніт», який розміщувався в бункері частини ППО поблизу селища Опитне. Туди і направився зведений взвод під командуванням лейтенанта Івана Ждана.

О 10-й ранку комвзводу прибув до керівника «Зеніту» для отримання бойового завдання. Спустився разом зі своїми командирами екіпажів у штабний відсік бункера. Коли гончарівці зайшли для доповіді, аж завмерли від несподіванки: на них очікував особисто начальник Генерального штабу Збройних Сил України Віктор Муженко. Також були присутні командувач Високомобільних десантних військ Михайло

Танкова дуель: наші швидше!

Забродський і командир «Зеніту» – полковник з позивним «Граф». Відразу перейшли до справи. Танкістам спільно з 1-м батальйоном 95-ї аеромобільної бригади

належало атакувати селище Спартак, захопити його, вийти до Путилівського мосту. А далі, закріпившись у тому районі, забезпечити висування групи саперів, яка мала знищити міст.

Путилівська розв'язка була зручним для російських підрозділів пунктом, з якого батальйон «Сомалі» щоразу висувався з Донецька й атакував українські позиції в новому терміналі аеропорту, а також наші конвої забезпечення, позиції в Опитному і на самому «Зеніті». Селище Спартак слугувало противнику за плацдарм, де російські найманці утримували окремі опорні пункти і вели спостереження за аеропортом. Тому, щоб уберегти від флангових атак і ворожих коректувальників конвої в новий термінал і шляхи постачання, танкісти разом із піхотою мали вибити

противника зі Спартак та не допустити перекидання резервів через Путилівський міст.

Відстань від «Зеніту» до Спартак лише 3,5 кілометра. Але її належало пройти з боєм. Інформації про противника майже не було. Як і щодо мінних пасток, які він влаштував.

Атаку почали о 12-й годині. Зі складу батальйону десантників з танкістами в бій пішло шість БТРів. Крім позивного командира, дізнатися більше про тих, з ким йдуть пліч-о-пліч, не встигли.

Бій розпочався з того моменту, як «жданівці» прямою наводкою знесли спостережні пункти противника на шахті «Бутовка». Наступною їхньою ціллю став передовий блокпост на околиці Спартак. Оговтавшись від несподіванки, «сепари» почали вести вогонь у відповідь із одного з будинків зі стрілецької зброї і гранатометів. Десантники відповідали. Під їхнім прикриттям чотири танки зайшли в Спартак і попрямували вулицею на міст. Більше в селищі організованого опору не було. Вочевидь, «ватники» не очікували таких сміливих і зухвалих дій наших воїнів. Їхні автомати зупинити танки не могли. А спроби ворожих гранатометників наблизитися закінчилися для них втратами.

Далі події розвивались, як у

Старшина Скрицький Анатолій Петрович

касовому бойовику. Десантники відстали і залишилися далеко позаду. Лейтенант Ждан і замкомвзводу старшина Анатолій Скрицький намагалися зв'язатися з командним пунктом або з ними. Та все марно. Зв'язок навіть на такій короткій відстані не працював. Противник застосовував радіоперешкоди. Стало зрозуміло, що і сапери не підійдуть. А дії танків без

на міст. Командир танка Анатолій Скрицький був найстаршим бійцем у батальйоні. Йому виповнилося 58 років, і підлеглі з повагою називали його «Старий». Він знав бойову машину досконало, адже ще 1975 року служив в Угорщині у танкових військах. На війну пішов добровольцем. І з російськими окупантами в нього були свої рахунки – в АТО загинув

Три танки противника стояли під Путилівським мостом кормою до наших. Їхні екіпажі спішно завантажували боєкомплект – готувалися виїхати на звуки бою в Спартак. Під мостом стояла й інша бронетехніка, вантажівки і легковіки. Виявилось, що там російські найманці з батальйону «Сомалі» обладнали ще й склад боєприпасів! Один із солдатів, що завантажував снаряди, побачивши бойові машини із українськими прапорами, просто заціпенів зі снарядом у руках. Скрицький запитав у навідника: «Бачиш ціль?» – «Так». – «Стріляй!» Все почало горіти, вибухати. Збігли лічені секунди, а під мостом вже вирувало справжнє пекло. Бойовики «Сомалі» не могли чинити опір. А наші танки били по них майже впритул. Від вибуху ворожої техніки та боєприпасів міст обвалився! Два танкові екіпажі впоралися і без саперів!

Переконавшись що міст зруйнований, Ждан вирішив відхо-

«Жданівці» своїми силами готували бойові машини до відправлення в зону АТО

прикриття в населеному пункті вкрай ризиковані. Але Ждан вирішив виконати завдання за всяку ціну. Офіцер залишив два танки позаду, щоб прикривали шляхи відходу, а сам разом з бойовою машиною старшини попрямував

його племінник, десантник 95-ї аеромобільної бригади Олексій Шевченко.

T-64 Ждана вилетів на міст першим, раптово, з-за повороту. Скрицький – слідом за ним. Українці відразу побачили цілі.

Командир взводу лейтенант Іван Ждан і механік-водій екіпажу Скрицького Сергій Кушнір, поранений під час відходу зі Спартак

дити. І тут з провулка, із засідки просто на танк Скрицького вилетів російський T-72. Дистанція якихось 50 метрів! Українці тільки розпочали рух, тому російський танкіст вистрелив без перешкод. Пряме влучення – і T-64 завмер.

Танк «Сірко» старшини Скрицького безжально знищував «сепарську» бронетехніку

«Зараз пролунає другий постріл і побратимів доб'ють, треба виручати», – промайнуло в голові Ждана. Та «сепари» не встигли порадіти перемозі. Екіпаж Івана зреагував миттєво – повернути башту і здійснити другий постріл Т-72 вже не встиг, бо кумулятивний постріл від українців виявився гіршим за нокаут. Добивати не довелося. З російського танка так ніхто і не вистрибнув.

Старшина Скрицький разом із механіком-водієм Сергієм Кушніром і навідником Андрієм Гуменюком перебралися на броню танка

Ждана. Виїжджали під щільним обстрілом. Гуменюка прошила кулеметна черга, пробила йому печінку, вирвала нирку. Ще й ворожа граната рвонула позаду... «Старий» підтягнув пораненого бійця вище на башту танка, аж раптом вона почала крутитися – навідник хотів вдарити по «сепарському» танку, який наздоганяв українців. Сергій Кушнір не втримався від такого неочікуваного маневру, впав з башти. Його обличчя і груди заливала кров. Старшина на все життя запам'ятав його яскраво-блакитні очі... Всі були впевнені, що Сергій загинув. На щастя, танкіст вижив, потрапивши в полон. Згодом «сепаристи» вивели його Донецьком як «кіборга». Після того як Сергій впав, Скрицький ще сильніше

обійняв Андрія Гуменюка, запитав: «Ти живий?» Той підняв ліву руку – живий! На ходу зробив йому знеболювальний укол. Біля шахти «Бутовка» по наших знову почали гатити. В «Старого» влучили дві кулі. Пробили взуття (танкісти були у валянках), але тіло не зачепили! «Жданівці», прориваючись на швидкості і стріляючи в усі боки по спалахах, дивом вцілили. Під час відходу ще один наш танк був підбитий, а його екіпаж потрапив у полон. Двоє з безстрашних українців – Богдан Пантюшенко та Іван Ляса – залишаються в полоні сепаратистів і досі.

Результат операції – Путилівський міст, чотири російські танки, БТР, кілька легковиків і вантажівок, склад боєприпасів знищені. Коли Ждан і Скрицький повернулися в підрозділ, фотографії знищених під Путилівським мостом «сепарських» танків облетіли всі інформагентства.

– Ввечері мені особисто зателефонував Президент України Петро Порошенко, – згадує старшина Анатолій Скрицький. – Подякував за подвиг, пообіцяв, що нагородить усіх, хто відзначився. І вже за дев'ять днів я та мої побратими отримали ордени «За мужність» III ступеня.

Після бою біля Путилівського мосту в Інтернеті з'явилося відео, де бойовики з батальйону «Сомалі» брехали, що підрозділ «укропів» хотів прорватися в Донецьк, але вони відбили атаку, загнали танки під міст і завалили його на них. Нібито навіть знищили понад 30 «укропів». Але українців там було лише 12! Це механік-водій Сергій Кушнір, навідник гармати Андрій Гуменюк, командир танка Анатолій Ткаченко, механік-водій Дмитро Кірган, навідник Валерій Войготов, командир взводу Іван Ждан, механік-водій Віталій Добровольський, навідник Тарас Теодорович і старшина Скрицький.

ДОСВІД У ЗАПАС НЕ ЙДЕ

Свого часу Анатолій Скрицький довго оббивав поріг військкомату,

щоб потрапити в зону АТО. Чоловіку постійно відмовляли через поважний вік. А потім вийшов Указ Президента, що можна призивати чоловіків до 60 років. Саме в цей час у зоні АТО загинув племінник Скрицького Олексій. Після цього доброволець вже не міг залишатися вдома. Військкому сказав: «Все, тепер відмовити не зможе. Вийшло розпорядження Президента». Той відповів: «Якраз є рознарядка на танкістів. Ви ж під час строкової служби були танкістом?» Через кілька днів Скрицькому зателефонували: «Не передумали? Тоді завтра вранці чекаємо у військкоматі».

Анатолій Петрович потрапив до підрозділу, стовідсотково сформованого з мобілізованих військовослужбовців. Там Скрицький став найстаршим бійцем батальйону, йому дали позивний «Старий».

Після підриву Путилівського мосту Ждан і Скрицький залишилися на «Зеніті» і взяли активну участь у всіх наступних боях. У 95-й бригаді був танк «Сірко». Його надали екіпажу безстрашного старшини замість втраченого. Скрицький неодноразово виїжджав на злітну смугу, викликав вогонь на себе і бив по вогневих

Танкові екіпажи лейтенанта Ждана і старшини Скрицького підірвали Путилівський міст і склад боєприпасів батальйону «Сомалі»

точках ворога, щоб полегшити становище наших воїнів, які з останніх сил стояли на смерть у новому терміналі аеропорту. Пізніше, під час боїв під Горлівкою, від сепаратистів надійшла інформація, що «Сірко» знищив дві самохідні артилерійські установки і БТР російських найманців. У тих було двадцять «двохсотих» і понад сорок «трьохсотих». Потім

була Авдіївка. Там танкістів обстрілювали, як за розкладом. Гатити з усіх видів озброєння починали о пів на дев'яту вечора і стихала «сепарська тріскотня» о п'ятій ранку...

На початку квітня 2016 року в Чернівцях відбулася церемонія нагородження орденом «Народний Герой України». Серед тих, хто отримав цю високу нагороду, був і танкіст 1-ї окремої танкової бригади Анатолій Скрицький.

— Уявляєте, тільки в 58 років, коли демобілізувався після року служби в зоні АТО, я зрозумів, яке моє покликання в житті, — сказав під час церемонії нагородження Анатолій Петрович. — Нарешті зрозумів, що ніякий я не інженер-будівельник чи приватний підприємець, а справжнісінький танкіст!

Після «дембеля» герой тільки два місяці відпочивав удома. Його досвід став затребуваним в одному із новостворених танкових підрозділів силового відомства. І Скрицький без вагань, пристав на пропозицію стати там замкомвзводу. Незабаром танкісти знову вирушають у зону АТО, щоб остаточно вигнати з нашої землі російських найманців.

Іван РИБ'ЯНЕЦЬ

Фото з сімейного архіву

ЗАЛІЗНІ ВОЇНИ

Його миттєва реакція врятувала життя екіпажу САУ «Акація». Влітку 2014 року біля населеного пункту Георгіївка артилеристи вели безперервний вогонь по противнику, щоб дати можливість нашим військам здійснити прорив із луганського аеропорту й вивезти звідти поранених. Гармаші знищили ворожий «Град» і мінометну обслугу терористів. Несподівано замкнуло електропроводку, і всередині бойової машини все зайнялося за лічені секунди

Старший навідник Олег Труш відчув запах горілої тканини і запитав хлопців, що це може тліти. Порох у самохідці був всюди, бо він висипається з гільз, а зібрати його неможливо. Прапорщик глянув униз і відразу побачив спалах! Встиг крикнути: «Всі з машини!» Коли вилавив сам, полум'я вже виривалося назовні. Олег дістав 50 відсотків опіків шкіри.

До цього злочасного випадку екіпаж «Акації» з 1-ї окремої танкової бригади вже півтора місяці

воював в підпорядкуванні колег з 30-ї окремої механізованої. Разом закріплювалися на рубежах при підходах до Старої Краснянки й Рубіжного. Перший бойовий досвід гончарівські артилеристи здобули саме там. Через те, що в мирний час посади механіків-водіїв обіймали строковики, в зоні АТО таких фахівців катастрофічно бракувало. Головному сержанту батареї прапорщику Олегу Трушу довелося терміново в бойових умовах стати навідником.

Також у батареї механіками-водіями стали офіцери. Наприклад, за важелі сіли капітан Радченко та полковник Кириченко.

Підрозділи гончарівської танкової бригади в зоні АТО були придані багатьом військовим формуванням. І вони робили все, що було в їхніх силах. Ніхто тоді не думав, що про їхні подвиги згадуватимуть у контексті інших бригад. Та про досягнення танкістів, зенітників та артилеристів 1-ї танкової можна говорити годинами, і вони не менш видатні та важливі, ніж, скажімо, бойові здобутки десантників або ж спецпризначенців. Адже бійці цієї військової частини виходили з Дебальцевого, відстоювали луганський та донецький аеропорти, билися з ворогом за численні населені пункти.

Командир танкового батальйону Олександр Мороз (на фото перший зліва): «Бій біля Логвинового тривав не більше 20 хвилин. За цей час три наші танки БМ «Буллат» знищили три російських Т-72. У перший поцілили з дистанції 900 метрів»

О четвертій ранку 19 червня артилеристам вказали ціль, по якій треба було відпрацювати.

— Пролунала команда: «До бою!» Ми побігли до САУ. Не знаю, яким чином, але по нас та машинах почали працювати ворожі міномети, — згадує Олег Труш. Тоді вперше побачив поранених товаришів і зрозумів всю небезпеку «руського миру». У нас було чотири «Акації», на підкріплення дали мінометну обслугу з іншої військової частини. Але офіцера там не було, на його посаді перебував мобілізований. Тож командир нашої батареї майор Ющенко взяв обов'язки на себе. Бійці кажуть,

що викладався на 200 відсотків. Важко було і тому, що працювати доводилося переважно вночі.

А ніч приносила і свої «сюрпризи». Одного разу на українські позиції майже відкрито пішли кадиrowці. Наші задля безпеки виставляли так звані «секрети». Повз один із них і пройшли найманці, не ховаючись і голосно розмовляючи російською зі специфічним для цих народів акцентом. «Секрет» швидко передав їхні координати і командир батареї спрацював вчасно.

Перші місяці протистояння були найгарячішими. А воювати із невидимим ворогом — найважче. Артилерія стояла вздовж доріг. Тож визначити потрібні координати, проїжджаючи легковим автомобілем з JPS-навігатором, місцевим прихильником сепаратистів було нескладно. Отримавши такі дані, найманці ставили міномет на «газель» і били по наших, а потім дуже швидко тікали геть. Терористи тоді так знахабніли, що почали виставляти свої БМП та БТри між житловими будинками в самому Рубіжному. Ситуація загострювалась з

Терористи тоді так знахабніли, що почали виставляти свої БМП та БТРи між житловими будинками

кожним днем. Бойовики укріплювалися у місті, а в шахтах влаштували місця дислокації і склади з боєприпасами.

Та вже за місяць їх там не було. Паралельно йшли вдалі бої за Северодонецьк. А потім артпідрозділи першої танкової перекинули на підтримку десантників під час зачистки місцевості в районах Трохізбенки, Райгородка та Капітанового. Адже, як кажуть командири, ні піхота, ні танкісти не підуть у масштабний наступ, поки не буде підтримки з боку артилерії.

Тож найбільш масованих обстрілів по противнику на Луганському напрямку завдали саме гончарівські фахівці. Увесь дивізіон 1-ї танкової бригади передали в підпорядкування 128-ї окремої гірсько-піхотної бригади. Її командир полковник Сергій Шептало дуже зрадів цьому, адже всі його артпідрозділи 2014 року перебували в Донецькій області.

Він казав гармашам із Гончарівського: «Я можу зараз сказати своїм бійцям, що за 5-6 кілометрів стоїть артдивізіон, який може їх прикрити. Уявляєте, яка це для них моральна підтримка!».

Захист аеропорту «Донецьк» в усіх асоціюється із «кіборгами»-захисниками. Та не менше сил і життів поклали ті, хто був поруч. Серед них танкісти й мінометники 1-ї окремої танкової бригади. Ім'я безстрашного танкіста Володимира Татарчука з позивним «Теща» стало відомим на всю Україну. Він загинув, як герой. Подвиг танкіста, який під прицілом ворога доправляв «кіборгам» через злітну смугу харчі й набої, не забуде ніхто. Він був тоді чи не єдиним рятівником бійців та взірцем для наслідування.

Екіпаж іншого гончарівського танка Т-64 БМ «Булат» теж виконував таку місію. Одного разу, повертаючись із аеропорту, навідник машини старший прапорщик Володимир Бакуменко побачив ворожу позицію відразу біля злітної смуги й доповів командиру.

Рішення, яке прийняли танкісти, увійшло в історію. «Булат» за секунди розігнав до неймовірної швидкості й, пролітаючи в буквальному сенсі цього слова повз засідку, з його гармати влучно вистрілили по ворогу. Знявши

цей епізод на відео, сепаратисти назвали його «Летающий танк» та виклали в Інтернет.

Поки танкісти робили свою справу, їх підтримували побратими – мінометники. Закріпившись у Пісках, вони мали накривати вогнем ті райони, де укріплювалися бандформування. Командир мінометників майор Олександр Окусок згадує: «У грудні 2014-го бої стали більш жорсткими, а в січні 2015-го було зовсім гаряче. Артилерія противника поливала нас добряче. Російські танки почали працювати відкрито: виходили на пряму наводку та розстрілювали термінал упритул».

Те, що проти захисників аеропорту воювали не цивільні мешканці Донбасу, а елітні підрозділи РФ, майор Олександр Окусок впевнений, бо ціллю його воїнів була саме Псковська дивізія: – Вони йшли штурмом сотнями, немов сарана. Я просто насипав туди мінами. Вони підступали до терміналу з півночі, а нам доводилося їх вражати з півдня. Між нами було 7 км. Танки так далеко не поцілять. Тож надія була тільки на нас. Підрозділи артилерії також накривали цю піхоту. І що-

Найбільше дісталось тим, хто залишився на території летовища після відходу головних сил. Зв'язок із ними постійно переривався, а якщо полковнику Лютику і вдавалося до них додзвонитися, він подумки повторював: «Аби не в останнє з ними говорив»

йно таке траплялося, окупанти відразу ж просили перемир'я: забрати своїх «двохсотих».

Наші мінометники працювали по черзі: одні стріляли, другі розвантажували боєприпаси. Потім мінялися.

Неабияку мужність виявили воїни 1-ї окремої танкової бригади і в луганському аеропорту. Неймовірним здається, що всі, хто охороняв летовище протягом 2,5 місяця, залишилися живі. Офіцери кажуть, що коли дивилися фільми про Другу світову та читали книжки, все уявлялося інакше. Картина змінилася з першими пораненими і першими обстрілами. Майор Окусок каже, що спершу, можливо, не вистачало командирського напору, і бійці боялися вийти з окопів. Тоді офіцер почав застосовувати тактику: «Роби, як я»: сам заряджав міномет, сам стріляв. Підлеглі дивилися і повторювали. Почали довіряти.

– В аеропорту з нами стояли ще дві бригади – 80-та і 25-та. У них на озброєнні були кулемети та БМП, а в нас – вогнемети та

гранатомети, – розповідає майор. – Коли ми почали давати відповідь, все затихало.

Артилеристи працювали без планшетів – під рукою лише карта та лінійка. І було всього два офіцери, які могли керувати вогнем, – полковник Таранюк та майор Окусок. Кожен з них і взяв на себе керівництво мінометними взводами.

Начальник інженерної служби 1-ї танкової полковник Олександр Лютик організував встановлення мінних загороджень навколо летовища. Офіцер запевняє, що там було настільки надійно, що і муха б не пролетіла. А з боку лісосмуги встановили сигнальні міни на випадок, якщо б хтось із цивільних йшов, – щоб не напоровся на бойові. Дозор виставили так, щоб у кожного був свій сектор обстрілу. Кожен знав, що робити, коли помітить небезпеку. Тож летовище перебувало під пильним наглядом. Проте ворожі снаряди долітали. На початку блокади бійці ховались у двоповерховій будівлі. Та набойі пропалювали її з даху аж

Артилеристи корегували вогонь під шквальними обстрілами противника

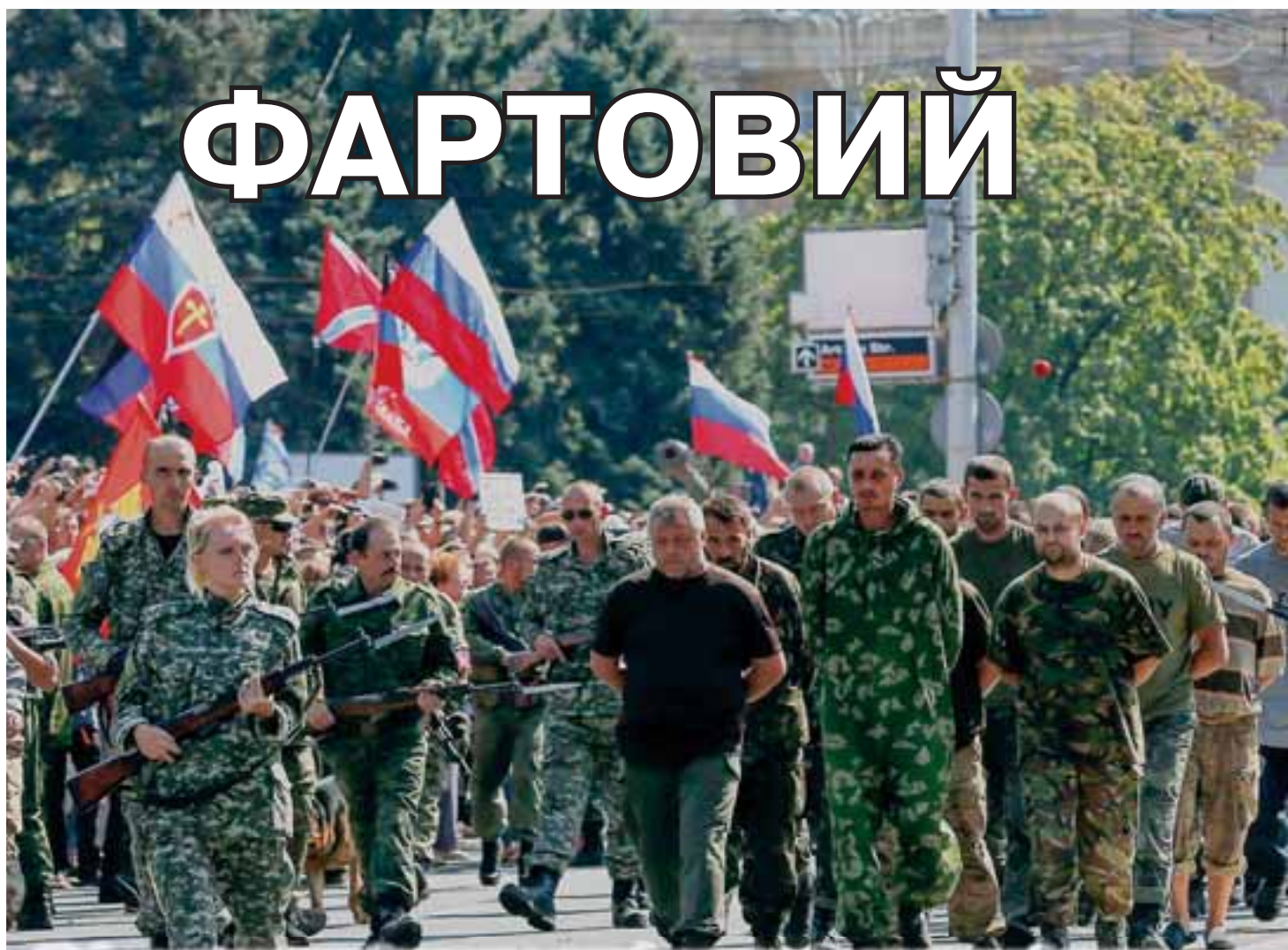
до першого поверху. І згодом довелося освоювати бомбосховище.

Найбільше дісталось тим, хто залишився на території летовища після відходу головних сил. Зв'язок із ними постійно переривався, а якщо полковнику Лютику і вдавалося до них додзвонитися, він подумки повторював: «Аби не в останнє з ними говорив». На жаль, не всім судилося вийти живими. Вони ціною власних життів змогли зупинити російську чуму, яка шаленими темпами ширилася Донбасом. Хто цього не відчув на собі, може висловити думку, що такі людські жертви марні й невинуваті. Та ті, хто по-справжньому боронив і боронить нашу землю, говорять зовсім інакше: «Нам це вдалося...».

Галина ЖОЛТІКОВА

ФАРТОВИЙ

Він ішов проспектом Донецька в колоні полонених, а розлючений натовп здавався хижою тварюкою, яку стримує озброєний конвой. Одурманені й оскаженілі місцеві жителі під впливом фантомної ідеї «руського миру» стали істотами, які прагнули помсти та крові. І що найжахливіше, не усвідомлювали головного – звідки в них це взялося

Щоб виплеснути свою лютю, вони кидали в українських бійців все, що було під рукою, а все, що роз'їдало їхнє нутро, виривалося назовні: «Тварюки! Вбивці! Фашисти...».

Таке шоу, влаштоване 24 серпня 2014 року, звичайно, не могло не потішити хворого самолюбства прихильників терористів та бандитів. На камеру розтоптували й шматували український прапор, радісно розмахували російськими триколорами. Володимир Сахневич ішов і намагався не дивитися на них. «Парад полонених» пере-

жив як страшний сон, але саме тоді промайнула думка: обміняють. Адже їх знімали на телекамери, їх побачить вся країна...

А перед початком «дійства» за рогом адмінбудівлі із військовополоненими провели «виховну роботу»: принижували та намагалися зламати морально. Офіцерів вишикували окремо від солдатів. За хвилину вийшов Захарченко в оточенні кількох ватажків бойовиків. Ті відразу почали кидати репліки: «Які ви офіцери, якщо піднімаєте руку на своїх людей?», «Чому ви сюди прийшли?..».

«Все, що нас не вбиває, робить сильнішими...»
В полон Володимир потрапив через зраду місцевих.
Там дуже хвилювався за близьких та рідних.
Вдома залишилася дружина із півторарічним сином.
Вони чекали – і це додавало сил

– Захарченко ставив запитання, а я дивився на нього і думав: ми з тобою, може, і зустрінемося, але ти вже будеш на моєму місці, – згадує Володимир.

Із лютою ненавистю бандити обзивали наших військових «фашистами» та «виродками». Сахневич не витерпів такої наруги й крикнув: «Це ви що тут робите?» Відразу ж наразився на побиття.

Далі вони продовжували: «То що, ви, офіцери, підете попереду своїх солдатів?» Українці не вагалися ні секунди. Стали в перші дві шеренги та пішли. Після кількох тижнів полону вони вже нічому не дивувалися.

Утримували їх у будівлі СБУ Донецька. Перевели в архівне приміщення, тож спати довелося на полицях, на яких нещодавно лежали документи. Особливо жорстоко бойовики поводитися із артилеристами та розвідниками. Чомусь зненавиділи одного прапорщика: катували його та викликали на «допити» ледь не щодня. Полюбляли показувати бійцям відео, де нібито українські військові розстрілюють мирне населення.

– Нас били постійно. Фізично це витримати можна. Важко морально, – каже підполковник. – Тоді саме тема була: начебто четвертований хлопчик біля

Слов'янська. Та серед їхніх відеороликів жодного натяку на це не побачили. Коли запитали: «А де ж хлопчик?», бандити відповіли, мовляв, інформація засекречена.

Особливу цінність для них становили офіцери. По-перше, їх можна вигідно обміняти на своїх: наприклад, одного на трьох. А по-друге, переманити на свій бік та скористатися їхніми знаннями та навичками у власних інтересах. Інколи такі «душевні розмови» здавалися Володимирі театром абсурду.

– Мені пропонували посаду начальника прозабезпечення в Сочі. Я зауважив, що на таку пропозицію можу відповісти словами їхнього ідола. Вони відразу: якого ідола? Кажу: «Предавший первый раз, предаст и второй» – цитата Гітлера. За це дуже отримав, і після цього в Сочі мені їхати не пропонували.

За полоненими наглядали як найманці з Донеччини, так, і кадирівці. Побачивши на шиї підполковника два хрестики (один пластмасовий, який дав батюшка перед боєм, а другий – золотий, батьківський подарунок на шістнадцятиріччя), відразу ж здерли. Володимир не розгубився: «Це не ваше, віддайте негайно!» Речі господарю таки повернули.

У полон Володимир потра-

пив через зраду місцевих мешканців. Засідку влаштували кадирівці. Кілька тижнів бандити придивлялися та вираховували маршрут колони, якою керував підполковник Сахневич. Щоночі він із бійцями вивозив із оточеної ворогом Савур-Могили вбитих та поранених, а туди доправляв підкріплення та боєприпаси. До найближчого населеного пункту Амвросіївка – 30 км. Без фар, небезпечний ризик, уночі робили по два рейди. До цього українські військові майже місяць тримали висоту. Та коли 19 серпня 2014 року розвідники засікли колону техніки з 200 бойових машин, яка рухалася з боку російського кордону, і українські артилеристи її знищили, тоді все і почалося.

Упродовж тижня Савур-Могили й с. Петрівське рівняли із землею. Від вогню ворожої артилерії та мінометів бійці ховалися біля обелісків і стели. Ґрунт там кам'яний, тож окопатися було неможливо, і навряд чи це допомогло б. Гелікоптери, що мали прикривати та надавати допомогу, не могли пробитися крізь щільний вогонь. Кілька гвинтокрилів було підбито. Єдина «дорога життя» вела на Амвросіївку. Командир бригади викликав до себе свого заступника підполковника Володимира Сахневича і сказав, що на нього єдина надія.

– У мене вся сім'я – медики. Мама та дружина – лікарі. Можливо, тому мені довірили цю місію, – розповідає Володимир. Я погодився, підійшов до солдата-водія і кажу: ну що, брате, треба. Той відразу: якщо треба, тоді поїхали.

Під час поїздки використовували навігатор. Як тільки виривалися із оточення, відразу ж за метрів 20-25 розривалися міни. Що буде за наступним поворотом, заступник комбата не знав.

Просто ставив перед собою мету: за всяку ціну доправити людей до амвросіївської лікарні, інакше вони б не вижили. Понівечені снарядами два ГАЗ-66 пробивали «дорогу життя» для тих, хто утримував висоту. Як можна було вижити та жодного разу не дістати поранення, проходячи «по лезу ножа», для підполковника Сахневича й досі залишається загадкою. «Напевне, я фартовий», – усміхається офіцер. А всередині біль від пережитого, який виявляється у специфічному тембрі голосу та в сповнених смутку очах.

– Майже щодоби з інших підрозділів прибувало по 10-15

По захисниках Савур-Могили вели вогонь не лише банд-формування, а й російські курсанти-артилеристи

воєнків для підкріплення. Більшість військовослужбовців понад 24 години пробути там не могли. Постійний щільний вогонь, лобові зіткнення психологічно витримати важко.

Місцеві підтримували кадирівців, російських найманців та донецьких «визволителів». Коли одного разу Володимир привіз до лікарні тяжкопораненого полковника Петра Потехіна, лікарі відмовилися надавати йому допомогу. Тоді нічого іншого не залишалося, як під дулом пістолета примусити медиків робити свою справу.

– Ми їм туди ліки возили, вони навіть і це боялися брати. Одного ранку я приїхав забрати наших військових, а вони розповіли, що вночі виставили охорону, бо бойовики протягом доби завозили своїх поранених, – каже Володимир.

Тож не дивно, що інформацію про переміщення машин у напрямку Савур-Могили бандитам довго шукати не довелося. 20 серпня підполковнику Сахневичу поставили завдання:

Впродовж тижня Савур-Могили й с. Петрівське рівняли із землею. Від ворожого вогню артилерії та мінометів бійці ховалися біля обелісків і стели

із командного пункту виїхати на Савур-Могили, щоб доправити до підрозділу, яким командував полковник Гордєєв, провізію та набої.

– Зі мною були чотири військовослужбовці. В Кутейниковому мені дали ще дві санітарні машини, щоб зміг звідти забрати «200-х» та «300-х».

Наші бійці, які вже не могли утримувати висоту, вночі залишили Савур-Могили, а ми зранку 21-го поїхали до них. Вийшло так, що розминулися. А на дорозі нас вже чекали кадірівці.

Дорога до Савур-Могили пролягала під горою, вкритою товстим шаром пилу. Тож колону можна було вирахувати по сірих клубах, які видно на кілька кілометрів. Терористи дочекались моменту, коли їм легше було влучити в колону. Все сталося за лічені секунди.

Володимир не відразу зрозумів, що трапилося. Глянув у дзеркало і побачив, що з останньої машини бойовики витягують солдатів. Відразу відчинили і двер-

цята його машини. Всіх поклали на дорогу та почали кричати: «Аллах акбар! Уши резать буду. Убють всех...» На українців вони наставили «Мухи» та кулемети.

Попереду – місяць полону, знущань та морального пригнічення. Та, як кажуть: «Все, що нас не вбиває, робить сильнішими...» Володимир хвилювався за близьких та рідних. Вдома залишилася дружина із півторарічним сином. Вони чекали – і це додавало сил.

– На кого мене поміняли, я досі не знаю, – каже підполковник. – Коли до нас прийшли наші наглядачі та запитали, чи ми, офіцери, підемо в першу чергу на обмін, всі одностайно відмовилися. Сказали, щоб віддали поранених.

Після повернення додому налаштуватися на мирне життя Володимиру було доволі складно. З головою поринув у роботу та сімейні клопоти, щоб якимось відволіктися від болючих споминів, які ятрають душу.

Тоді українським бійцям багато речей були незрозумілими та

позбавленими здорового глузду. Приміром, те, що по захисниках Савур-Могили вели вогонь не лише бандформування, а й російські курсанти-артилеристи.

– Там до кордону 12 км. Ми все бачили в оптику. Це в них такий собі полігон був, – каже офіцер. – У нас була одна із версій, що вони виїжджали і навіть не бачили, куди стріляють. За півгодини витратили боекомплект і поїхали. Ми їх добре бачили – юнаки в камуфляжах із нашивками 3-4 курс.

Багато чого не сприймалося, але доводилося холоднокрівно виконувати свою роботу. І коли підполковник щоразу виїжджав дорогою до висоти, охопленої полум'ям, всі прожиті роки пробігали перед очима. За миті згадував, чого не зробив і що треба зробити. Щось всередині підказувало, що повернеться, вціліє, адже він «фартовий», він на своїй землі і воює заради найціннішого – миру та життя.

Галина ЖОЛТІКОВА

Закінчивши восьмий клас, він підійшов до батька з проханням дозволити не продовжувати навчання в школі, а здобувати професію. Чоловік спокійно вислухав сина і запропонував йому ручною пилкою попилати важкі колоди, що з весни лежали на подвір'ї.

В юнака на це пішов тиждень, який він завершив із кривавими мозолями на долонях. Повну середню освіту він тоді таки здобув. А із своєрідного батькового уроку засвоїв найголовніше: не боятися братися за складні справи й доводити їх до кінця.

Полковник Геннадій Коваленко і зараз переконаний, що цілеспрямованість – важлива якість не лише для військовослужбовця, але й для цілої держави

Зараз у нього майже немає вільного часу. Адже робота начальника управління двостороннього військового співробітництва при Генеральному штабі Збройних Сил України потребує максимальної зосередженості, уважності й оперативності у прийнятті рішень. Але тоді він обрав інший шлях. Закінчивши із червоним дипломом Харківське радіоелектронне училище, чоловік вирішив не гаяти жодної мож-

КОВАЛЕНКОВІ КОЛОДИ

ливості й продовжувати набувати нові знання. Молода українська держава робила перші кроки, й військовик чудово розумів, що ці зміни завтра потребуватимуть освічених кадрів. Тож, коли служив в одній із частини Військово-Повітряних Сил, дислокованій у Вінниці, без вагань став слухачем курсів англійської мови.

– Наші партнери не роблять проблеми зі вступу України до Північноатлантичного альянсу, –

терпляче пояснює позицію наших міжнародних співтоваришів начальник управління двостороннього військового співробітництва. – Питання в тому, а що Україна зможе привнести нового й якісного в цю систему. Слабкі країни нікому не потрібні.

А шлях до членства у Договорі колективної безпеки лежить через... навчання. Попри те, що наша країна має досить таки солідний авторитет завдяки участі в

різноманітних міжнародних операціях та ще й з недавнього часу володіє унікальним практичним досвідом протиборства у гібридній війні, багато галузей військової справи ще потрібно розбудувати за європейськими стандартами. Полковник Коваленко твердо переконаний, що ворожа агресія відкрила у ЗС такий потенціал, про який навіть ніхто із нас не здогадувався. Адже найцінніше – не теорія, а практика. Британські інструктори переймають досвід польової медицини саме в нас. Класичні методи, коли пораненого потрібно було будь-що відтягнути з поля бою, у наш час уже не діють. Ніхто не дасть гарантії, що постраждалий – не «приманка» для бойових побратимів. Тому все потрібно робити швидко й злагоджено. Ставлячи пріоритетом колективну безпеку групи.

Про цінність саме практичних знань Геннадій Анатолійович знає з власного досвіду. Займаючись двостороннім співробітництвом уже понад 4 роки, військовий помітив, що найбільше європейці й американці цінують у людині здатність прилаштовуватися до нових обставин і користуватися найменшою можливістю здобути нові знання.

Сам чоловік теж неодноразово отримував запрошення на навчання. Це і 12-тижневі курси мовної підготовки у Великій Британії, й Балтійський оборонний

коледж в Естонії. Геннадій Анатолійович із радістю згадує ті часи. Система викладання, з якою він зіткнувся у європейських навчальних закладах, кардинально різнилася із загальноприйнятою в Україні. І мови бути не могло про якісь стандартні півторагодинні начитки лекцій. Колосальна увага приділялася самоосвіті студентів, що давало можливість не лише на практиці побачити справжні наміри та цілі новоприбулих, але й навчити військовослужбовців розпоряджатися власним часом і приймати рішення. Та й викладачі там були не зовсім звичайні – практики, справжні фахівці своєї справи, яких запрошували ділитися набутими знаннями зі студентами й курсантами. Більше того, кожна країна відповідала за свій напрям підготовки. Так, основні піхотні курси викладали фахівці із США, військово-морські операції – фахівці із Великобританії, логістику – французи, артилерію – німці. Такий підхід забезпечив найоптимальніше засвоєння практичних знань за досить короткі терміни. Наприкінці навчання Геннадію Коваленку довелося пройти несподіване випробування на Близькому Сході із практичним застосуванням набутих навичок, аби переконатися в їхній ефективності.

Полковникові Коваленку також довелося неодноразово виступати на імprovізованих бри-

фінгах через надзвичайний інтерес цивілізованого світу до нашої держави. Військовик докладно роз'яснював європейським колегам справжній стан речей в Україні. Адже місцева преса подавала лише огляд фактів без глибокого аналізу причин.

– Зараз Україна знаходиться на тому шляху, котрий країни Балтії пройшли на початку 90-х років. Для них ключову роль тоді відіграла допомога скандинавських країн, – говорить Геннадій Коваленко. Найголовніше для нас – це порозуміння із європейською спільнотою. А воно не можливе без спільних проєктів.

І в цій царині управління двостороннього військового співробітництва й особисто полковникові Коваленку є чим пишатися. Так, за участю Канади проведено низку благодійних заходів для військовослужбовців та їхніх сімей. Також країна допомогла із реабілітацією поранених.

Поглибилася співпраця з Грузією. Адже умови, в яких розвивається країна, дуже близькі до тих, в яких зараз перебуває Україна. Тим паче, що країна виноградарів і горців й сама порівняно недавно зазнала ворожої агресії.

Туреччина гостинно прийняла учасників АТО на двотижневий відпочинок, забезпечивши всі необхідні умови.

Надзвичайно важливим моментом для України є участь у «Вишеградській четвірці».

Система викладання у Балтійському оборонному коледжі кардинально різниться від загальноприйнятої в Україні.

– Розумієте, жодна модель, якою б вона не була хорошою, не може діяти в нових умовах так само добре, як у країні, де ми її запозичили, – розмірковує полковник, – Тому регіональний аспект досить важливий для нас. Це – як експериментальний майданчик для всього набутого нами досвіду.

Та й сама наша держава зараз нагадує велетенське експериментальне поле. Геннадій Коваленко шкодує лише про: надзвичайно високу ціну за зміни, оплачені людською кров'ю. Але ми не одні. Світ не лише надає нам посильну допомогу, але й уважно слідкує за Україною. Війна, яку наші військовослужбовці ведуть із країною-агресором, унікальна. Це війна XXI століття із застосуванням інформаційного тиску й новітніх технологій. Відслідковуючи ситуацію в реальному часі, європейські держави розробляють нові ефективні види озброєння й змінюють тактичні прийоми. Попереджений – отже, озброєний.

– Всі прекрасно розуміють: якщо, борони боже, не встоїть Україна, то наступними жертвами агресора стануть країни Балтії та близького зарубіжжя, – коментує полковник Коваленко, – У нас зараз дуже багато проб-

лем. Найголовніша – різниці підходів до командування в Європі й Україні. Там сержантові надається ініціативна роль. По суті своїй, він має за потреби замінити командира. А нам до цього потрібно ще приходити. Так само і з документами. Статуту, накази, розпорядження – вони всі мають не заважати практичному проведенню дій. Чому в перші місяці АТО ми зазнали втрат?! Та тому, що все було побудоване ще на радянській стратегії. Противник знав це, прораховував заздалегідь і завдавав контрудари.

Щоб надалі унеможливити такі моменти, й існує тісне

співробітництво України з міжнародними партнерами.

– Вони зацікавлені в тому, щоб не лише дати нам рибу, а ще й вудку, щоб ми навчилися здобувати для себе поживу», – продовжує Геннадій Петрович.

З листопада минулого року канадські та американські фахівці готують наших військових у Яворові. З травня британці здійснюють підготовку на полігонах Кіровоградщини та Хмельничини, Миколаївщини. Рівненщини та у навчальному центрі «Десна» під Києвом.

Це не лише висококласна підготовка наших військовиків. Українці бачать підтримку цивілізованого світу, що додає нам сил переборювати труднощі й не звертати з правильного шляху.

Так само не зрадив своїм планам і полковник Коваленко. І, хоча Геннадію Анатолійовичу ледь вистачає часу, щоб відвідати стареньку маму й приділити увагу красуні-донечці, чоловік не шкодує через свій вибір.

– Я з жахом думаю про те, як би міг займатися нелюбою справою, – відверто зізнається він. – А двосторонні відносини... Ви навіть не уявляєте, що це таке! Це ж такий майданчик для творчості. А без творчості в житті взагалі було б буденним і нецікавим.

Олександра ВАСИЛЕНКО

ЗАРАДИ РІДНИХ ТА ВІТЧИЗНИ

Микола Молчан зробив крок і відійшов від авто. Біля пропеченого сонцем «залізного коня» важко дихалось. Старший спецпідрозділу, що корегував дії військових у місті, поглядав в його бік невдоволено, але нічого не сказав. Микола почув за спиною шепіт – бойові товариші про щось жваво сперечалися. Про всяк випадок солдат озирнувся навколо. Старенька бабуся біля магазину порпалася в сумці, на протилежному боці вулиці чоловіки й жінки чекали на автобус. Нічого особливого

Краматорськ уже не один день перебував під контролем українських військовиків, проте й мешканці, й гості почувалися не дуже затишно.

На вулицях міста, попри погідний літній день, було малолюдно. Непривітно виглядали навіть порожні лавочки й пісочниці з денеде забутими малечою забавками.

Він ще раз озирнувся і побачив їх. Молода пара, зодягнена у вишиванки, стояла зовсім недалеко від вояків. А поряд із ними, вчепившись в мамину руку, – дівчинка. На вигляд – роки чотири. Серйозна така. Вона на мить зустрілася поглядом із Миколою й усміхнулася. Солдатові аж посвіт-

лішало на душі від того дитячого усміху. Придивився пильніше – й заледве втримав вигук здивування. У Краматорську, де ще половина шибок скалилася гостряками й подекуди посеред вулиці можна було надібати гільзу або осколок снаряду... У Краматорську, де деякі не гребували підтримувати бойовиків, білої днини стояла дівчинка, у коси якої були вплетені жовто-блакитні стрічки.

Мала помахала військовикам рукою, взяла пакет, який був чи не вдвічі більший за неї, й попрямувала до машини.

– Дядя, на! – заявила упевнено, чомусь саме Миколі простягаючи пакет.

А солдат стояв і мовчки дивився в землю. Брати будь-що в місцевого населення було категорично заборонено. Милий ведмедик чи слоник могли виявитися саморобною бомбою. А що могло бути приховано у невинних, на перший погляд, пакунках – годі й казати.

– Дядя, на! – цього разу вже трохи розгублено повторила дитина. Мовляв, чого ж не береш?

Микола Молчан красномовно подивився на товаришів. Старший теж зітхнув і ще раз кинув погляд у бік молодої пари, потім на дівчинку. А тоді ледь помітно кивнув головою на знак дозволу.

Пакунок було взято. Щаслива

дитина підстрибом побігла до мами й щось радісно зашебетала жінці тією своєрідною дитячою мовою, яку розуміють лише мами й бабусі.

Солдат зазирнув до пакета. В ньому лежали солодощі й дитячі малюнки...

А кількома роками раніше Микола Молчан і гадки не мав, що пов'яже своє життя з військовою справою.

«Служба в армії почесна, але невдячна», — часто казав хлопцеві батько, котрий сам не один рік віддав службі у Збройних Силах. Чоловік мріяв, щоб син здобув цивільну професію.

«Скільки себе пам'ятаю, в родині завжди велика увага приділялася моєму навчанню, — згадує Микола.

Тож не дивно, що юнак вчився добре. Без особливих проблем після школи вступив до Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, почав опановувати спеціальність «Міжнародна економіка». Але Микола ще на перших парах з подивом помітив, що дедалі частіше на лекціях відволікається. То згадує колись прочитане, то думає, чим зараз батько на служ-

бі може займатися. Через півроку остаточно зрозумів, що навчання в цивільному виші — «не його». Аби не ставати для батьків тягарем (адже має ще молодших братиків і сестричку), юнак влаштувався на роботу.

— Я працював на різних роботах. На строкову службу призвали, коли перебував на посаді виконувача обов'язків інженера з обладнання кабельних мереж, — ділиться спогадами Микола Молчан. — І от після семи місяців в армії я розумію, що військо

життя мені до вподоби. По силах.

І юнак продовжив службу за контрактом.

Якщо рідні відразу підтримали життєвий вибір Миколи, то друзі й однолітки відверто не розуміли. Йшов 2009 рік. Інколи юнакові й на вулицю виходити у військовому однострої не хотілося — стільки відчував на собі колючих і неприязних поглядів. Доходило до того, що дехто відверто глузував з молодого військового. Але Микола був на всі сто відсотків упевнений у правильності свого вибору.

— Якщо я повертаюся ввечері зі служби вкрай стомлений, а вранці я йду й усміхаюся, то це значить лише одне: я займаюсь у своєму житті тим, чим потрібно, — ділиться досвідом Микола Молчан.

Така життєствердність і прагнення бути в усьому професіоналом допомогли Миколі в зоні проведення антитерористичної операції.

Звичайно, він проходив спецпідготовку. Добре розумів, для чого це робить. Адже іспитом для нього стануть бойові дії.

Спочатку Микола вирішив не говорити навіть батькам. Глава сім'ї на той час уже теж був мобілізований, тож тривог родині вистачало. Але мама за недомолвками і деякими проханнями си-

на швидко зрозуміла, на які «навчання» той відбуває. Материнське серце і роки життя з чоловіком-військовослужбовцем не підвели жінку. Все було так, як вона і здогадувалася.

...Микола Молчан потрапив до Краматорська у штаб АТО й був призначений начальником комендантської групи. Він мав не лише здійснювати охорону військового табору та військовополонених, але й контролювати роботу блокпостів. Охорона, оборона й підтримка інженерних охоронних споруд теж належали до компетенції групи Миколи. Про той нелегкий період Микола, на подив, говорить із великим завзяттям: «Відносини між військовослужбовцями – ось те, що пам'ятаю і досі. Ні, звичайно, є субординація. Ми не на прогулянку прийшли. Але командири досить чітко розуміли, де нам дати можливість просто посміятися та відпочити».

Краматорськ на той час жив тривожно, хоча відкритої атаки бойовиків місто ще не зазнало. Та постійне очікування бою в рази гірше за сам бій, бо він відгримиє і затихне.

Гірше, коли сіренький вечір. І нічого не нагадує про небезпеку. Тільки невпевненість серпанком висить у повітрі. А кожен нерв напружений і, здається, тремтить

від руху повітря. Що за тими кущами? Щур вийшов на нічне полювання? Горобець заплутався у гілках? Чи, може...

Одного дня вони виїхали для виконання службових обов'язків до іншого табору. Перевіривши стан роботи, Микола Молчан пішов до військовополонених. Перше, що побачив – кілька неголених облич. І очі. Якись порожні, втомлені. Але інколи і в них спалахував вогник дратівливості. Мимоволі юнак із цікавістю ще раз ковзнув по фігурах чоловіків поглядом. До цього часу «живого» противника йому бачити не доводилося. Товариш, який був поруч з Миколою, ніби зрозумів хід його думок.

– Це й не противник зовсім, – махнув зневажливо рукою. – Військовополонений «справжнім» противником уже не вважається.

В одного з чоловіків на секунду люто спалахнули очі. Микола весь напружився, чекаючи, що ось-ось бойовик заговорить до них. Але той лише нижче схилив голову й увібрав її в плечі.

– Тут вони не дуже балакучі, – знову пояснив товариш, відкидаючи суху гілку ногою. – Слова з них не витягнеш. Розуміють, що за своє життя вже не відповідають.

...На вокзалі Миколу Молчана зустрів батько. Сам професійний військовий, підполковник особ-

ливо не розпитував сина ні про що. Добре розумів, що тому найголовніше зараз відпочити.

Ще на порозі хлопець зрозумів, що справді вже вдома. У кожній квартирі є той неповторний, ні з чим не зрівняний запах, який вселяє почуття безпеки. Не встиг роздягнутися, як його вже оточили молодші братики – ще школярі. Хлопцям не терпілося почути подробиці про бойове життя старшого брата. Сестричка ж просто лестилася, задоволена тим, що вся родина знову разом.

Несподіванка тоді чекала лише наречену Миколи – Аню. Ще з самого початку дівчина ніяк не могла зрозуміти, що не так. Навіть молодших осмикнула. Мовляв, що це з вами коїться, брат просто з навчань приїхав. А коли почула правду, в неї на мить перехопило подих. А потім дівчина розсердилася. Не за те, що не сказав. За те, що сама не знала, яка небезпека чатує на нареченого й просто жила буденним життям, слухала музику й читала книжки в той час, як Микола... Того вечора Аня просила тільки про одне: ніколи не приховувати від неї правди.

Микола часто повторював: «Я виконую свої обов'язки заради батька й матері, заради своїх братів і сестер, своєї нареченої. Щоб вони спокійно могли спати вночі й ходити вулицями Києва».

А Аня завжди вважала Миколу справжнім героєм, гідним прикладом для наслідування. Сержант Молчан ніколи не обіцяв нареченій подарувати зірку з неба чи повезти у казкові східні країни. Він просто щодня виконував свій обов'язок перед Батьківщиною ще й для того, щоб небо над головою Ані було мирним.

І про це свідчить медаль «Захисник Вітчизни». Цю нагороду він отримав з рук Міністра оборони України за особисту мужність, яку виявив у захисті України, її незалежності та територіальної цілісності.

Олександра ВАСИЛЕНКО

ПУНКТ ВІДПОЧИНКУ

П'ЯТЬ ЗІРОК

КИЯНИ – ФАНТАСТИЧНІ ЛЮДИ

– Я народилася і мешкала в Дніпропетровську. В серпні минулого року переїхала до столиці. Тут мені запропонували цікаву роботу піар-менеджера, – розповідає керівник волонтерського пункту Ірина Лясова. – В рідному місті з перших днів війни я поєднувала роботу і волонтерство – чергувала на місцевому вокзалі, куди прибували фронтовики. Одного разу мене вразила киянка, яка спеціально взяла відпустку і приїхала до Дніпропетровська. Власним коштом винайняла житло і цілий місяць приходила, щоб допомагати нам. Я здивувалася цьому і запитала: невже в Києві такого пункту немає? З'ясувалося, що ні.

Коли Ірина влаштувалася у

У жовтні 2015 року на Центральному залізничному вокзалі Києва відкрився волонтерський пункт для воїнів АТО. Щодоби тут отримують допомогу сотні бійців, які повертаються зі Сходу або відправляються на фронт. Ідея облаштувати на залізничному вокзалі Києва пункт відпочинку для наших героїв виникла в... Дніпропетровську

столиці, весь вільний час приділила своїй мрії створити пункт відпочинку для воїнів АТО на Центральному залізничному вокзалі. Самотужки розробила проект

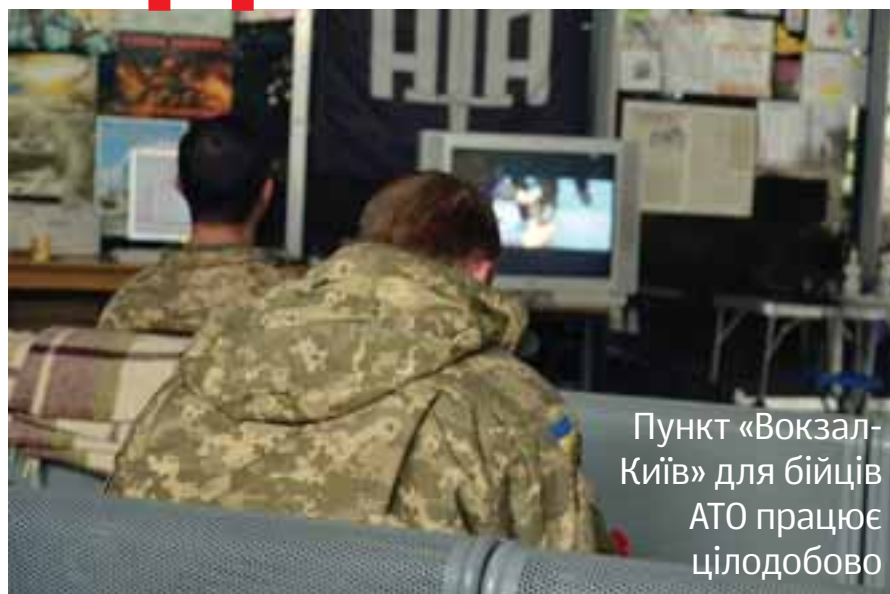
організації волонтерського пункту. Розуміла, що під нього треба шукати фонд чи громадську організацію – керівництво вокзалу не матиме справи з фізичною особою. Ідею підтримала керівник благодійного фонду «Чисте небо» Світлана Шеповалова. Жінки разом написали листа в управління Південно-Західної залізниці. Там дали згоду не відразу. Але активістки не здавалися. Вдруге звернулися до керівництва, до того ж у них з'явився вагомий аргумент – на одеському вокзалі відкрили черговий волонтерський пункт. Спрацювало. Але така швидка перемога викрила

Смаколики для бійців

«ВОКЗАЛ-КИЇВ» – ВІД ФРОНТОВИКІВ

Пункт «Вокзал-Київ» для бійців АТО працює цілодобово

наступну проблему: ще не був сформований штат волонтерів. І часу залишалося обмаль. Та кияни виявилися абсолютно фантастичними людьми! Коли Ірина Лясова створила у Facebook групу з робочою назвою «Вокзал-Київ – волонтерський пункт» і першого ж дня відгукнулося понад 300 осіб!!!

На той час вони опрацювали досвід колег із Дніпропетровська, Одеси, Харкова, Миколаєва і Запоріжжя. Тож коли керівництво вокзалу 12 жовтня 2015 року надало приміщення для пункту, стіл, стільці і шафу, вже існував і план подальших дій. Вранці першого дня в розпорядженні волонтерів були лише трилітровий термос з

окропом, печиво, пакетики з чаєм і кавою. Робітники вокзалу зробили розетку (спасибі керівництву залізниці, що за оренду, світло, воду волонтери і досі не сплачують ані копійки). Вже ввечері небайдужі кияни привезли дівчатам великі термоси з окропом. А волонтерська група «Миротворці» допомогла із одноразовим посудом. Ще за кілька діб до волонтерського пункту почали приносити пледи, мікрохвильовки, величезний холодильник, меблі... Здебільшого ці люди не бажають фотографуватися і повідомляти свої прізвища – допомагають щиро. Зворотний зв'язок із ними працює миттєво. Приміром, тільки-но активістки написали пост, що бракує стаканчиків, молодий чоловік привіз чотири величезні пакунки одноразового посуду і ще на додачу два ящики цукру. На запитання, як його звуть, відповів: «Не має значення».

Київські бізнесмени також не стоять осторонь доброї справи. Компанії «Чиста вода» і «Айсберг» безкоштовно надають питну воду,

значення не має. Також волонтерами є мами, дружини, сестри учасників АТО. Є й переселенки з Донецька, Луганська, Макіївки, Єнакієвого. Тут готові зробити для бійців усе, що можливо. І справа навіть не в тому, що хлопці можуть безкоштовно щось скуштувати або відпочити. Їм дійсно приємна увага і турбота небайдужих людей, справжніх патріотів України.

— Мені запам'ятався один випадок, коли нашим гостям зі Львова моя колега-донецчанка зізналася звідки вона, — згадує Ірина Лясова. — На якусь мить бійці зашарілися. Але потім почали обійматися з жіночкою! І найстарший із них за військовим званням сказав, що всі вони добре розуміють, що Донецьк і Луганськ — це Україна, там наші люди, і їх більшість.

Зазвичай на добу пункт приймає 100-150 осіб. Бували дні, коли навіть до 700 атошників проходило через «військовий зал очікування». Тоді благодійникам доводилося нелегко. Викликали додаткові сили для «підкріплення». У групі за час роботи сформувався кістяк із старожилів пункту, і про кожного з них керівник проекту може розповідати годинами. Приміром, Наталія Лисиченко добре співає і грає на різних музичних інструментах. Приносить маракаси (парний ударний інструмент латиноамериканського походження, виготовлений з порожнього кокосового горіха з ручкою і наповнений камінцями та кісточками оливок. — *Прим. ред.*) і роздає бійцям. Хтось грає на гітарі, яку також подарували благодійники. Відбуваються відмінні спільні концерти.

У волонтерів є й свої видатні шеф-кухарі. Так, бійцям постійно готує Інна Грищенко, боєць «Правого сектору». Після осколкового поранення вона на реабілітації і сидить удома. Її чоловік, батько і брат нині на фронті. Жінка готує приголомшливий теплий тайський салат і ще багато різної смакоти. А, приміром, киянка Олена

а «Укргазкомплект» сплачує кошти за її доставку. А, приміром, щосуботи кілька чоловіків під керівництвом бізнесмена Володимира Холодова закупають для волонтерського пункту їжу. Вони ж допомагають «Головному військово-клінічному госпіталю» та Ірпінському військовому госпіталю. Дівчата розповідають, що хлопці щоразу несуть мінімум по чотири величезні пакети зі смаколиками для бійців. Якщо ж благодійники переказують гроші, волонтери теж витрачають їх на харчі. А ще не відмовляють військовим у фінансовій підтримці, адже дорогою трапляються різні речі: буває, солдата пограбували

або побили, викрали документи або банківські картки...

ВОЛОНТЕРИ ЗА ПОКЛИКАННЯМ ДУШІ

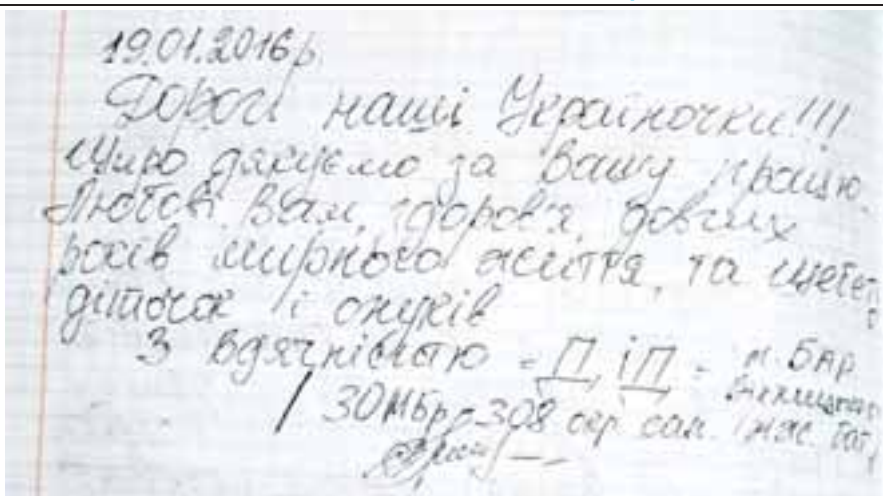
На сьогодні у пункті «Вокзал-Київ» близько 180 волонтерів. Це небагато, адже, приміром, у Дніпропетровську, де приблизно два десятки місць для перебування бійців, — їх 120. У Києві ж можуть надати одночасно 82 місця. Пункт працює цілодобово. Серед волонтерів фінансисти, економісти, будівельники, водії маршруток, домогосподарки, лікарі, журналісти, топ-менеджери, навіть директори приватних підприємств. Фак

Ігнатченко приносить до пункту домашню консервацію.

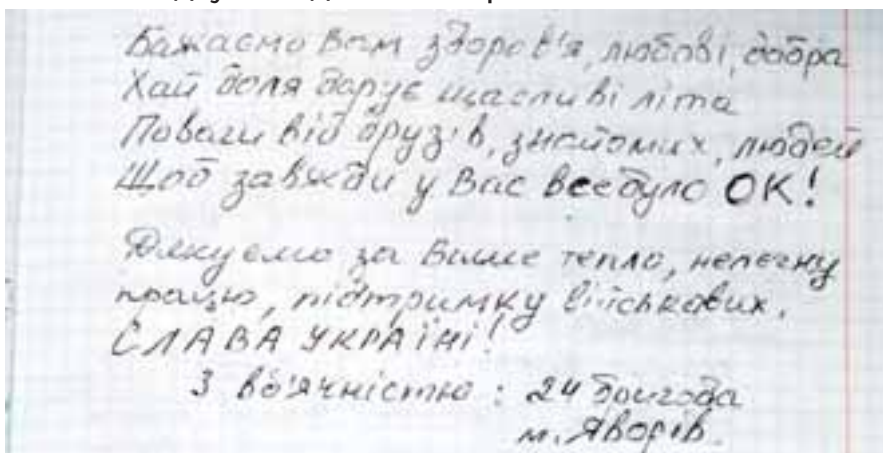
— На святкування Нового, 2016-го, року в нас була величезна кількість дарунків для дітей

фронтовиків, — розповідає пані Ірина. — Деякі хлопці дорогою додому не встигали придбати подарунки, і ми їх виручали. А в новорічну ніч 2016 рік з нами зустрічали дванадцять бійців. Нам добрі люди принесли смажену качку, салат олів'є. На святковому столі у хлопців були навіть всесвітньо відомий іспанський свинячий окіст «хамон» і червона ікра. Один із чоловіків «засумував» за смаженою картоплею з... бичками в томаті і чорним хлібом. І його «смакову забаганку» в новорічну ніч наші волонтерки теж виконали. До речі, в нас ще можна підзарядити телефон, подивитися телевизор, почитати цікаву книжку і навіть отримати юридичну консультацію — два дні на тиждень чергують юристи-волонтери з «Третього київського місцевого центру з надання безоплатної правової допомоги». До них буквально черга вишиковується.

Свої враження військові залишають в «Книзі відгуків від наших Героїв»

ТЕРИТОРІЯ ТВЕРЕЗОСТІ ЯК ЗАХИСТ ВІД «КЛОФЕЛІНЩИКІВ»

У пункті «Вокзал-Київ» — територія тверезості. Категорично заборонено вживати будь-які спиртні напої. П'яних туди просто не пропускають, проте волонтери намагаються простежити, куди вони пішли. Такі «аватари»

— легка здобич для шахраїв. Потрібно, щоб поруч хтось був, щоб нетверезі не вляпалися в погану історію. У цьому дівчатам допомагають співробітники охорони вокзалу, ВСП і поліція.

— Більшість наших хлопців — це бійці, якими можна пишатися, — говорить Тетяна Нестерчук, яка відповідає за формування змін волонтерів. — Проте є й винятки. Їх мало, але вони дуже помітні.

Інколи пасажери, вказуючи на таких «персонажів», говорять: «Подивіться на нашу армію». Тоді я відповідаю: «Вони потрапили до нас не з іншої планети. І мають такі ж вади, що і певний відсоток людей з нашого суспільства». Більшість із цих порушників військової дисципліни потрапили до армії за мобілізацією. Саме вони найчастіше стають легкою здобиччю для «клофелінщиків».

— На вокзалах сьогодні це велика проблема, — зауважує Ірина Лясова. — Причому, якщо раніше зловмисники підмішували клофелін в алкоголь, то тепер, як нам розповіли поліцейські, в хід ідуть важкі психотропні препарати, що додають навіть у питну воду або каву. Ми бійців постійно попереджаємо: на вокзалі взагалі нічого ні з ким не вживайте. Траплялося, що їх доставляли до нас у непритомному стані, і лічені хвилини вирішували їхню подальшу долю. В таких випадках ми негайно викликаємо співробітників медпункту і «швидку». На жаль, у січні один із бійців загинув через власну необережність. Він дочекався в нас свого потяга, ми його проінструктували про «клофелінщиків», що нишпорять на залізниці. Тверезий, з документами і квитком на потяг він попрощався і попрямував на перон. Через дві години поліція знайшла його вбитим на 14-й колії залізничного вокзалу. Причому зловмисники поцупили не тільки документи з грошима, а навіть увесь його одяг.

Можливо, причина тут ще й у тому, що після АТО хлопці не можуть відразу призвичаїтися до мирного життя. «Одного разу я помітила, як кілька підозрілих типів оточили бійця, — продовжує Лясова. — Поки я до нього бігла, підійшов патруль. На щастя, того разу все обійшлося. Хлопці швидко впоралися із шахраями. Я подумала спочатку, що боєць нетверезий, а він просто очманів від мирного життя — понад півроку був на війні».

Керівник волонтерського пункту Ірина Лясова

«ВИ НАМ ПОТРІБНІ...»

У волонтерському пункті є «Книга відгуків від наших Героїв». У ній гості діляться своїми враженнями. «Любі дівчатка! Хочу висловити Вам велику вдячність за Вашу повагу і тепло до наших захисників. У Вашому пункті вони почувають себе, як вдома, серед рідних їм людей. Повірте, їм багато не треба — лише Ваші шикарні усмішки, ніжні слова та гарячий напій. Ви теж герої, герої в тилу», — написала молодший сержант медичної роти з позивним «Галинка». А «Дід» з 30-ї механізованої бригади залишив такий запис: «Дорогі наші україночки!!! Любові Вам, здоров'я, довгих років мирного життя та

щебету діточок і онуків. Слава Україні!».

— Дуже приємно, що наші військові цінують нашу працю. З ними нам прощатися завжди неймовірно важко. Особливо, коли хлопці вирушають на Схід. Тоді у них такі зосереджені очі, — каже керівник проекту «Вокзал-Київ — волонтерський пункт» Ірина Лясова. — Коли на них дивлюся, розумію, що Україну перемогти неможливо. В такі моменти ми говоримо нашим захисникам: пам'ятайте, що ви потрібні не тільки своїм рідним і друзям. Скрізь в Україні — у Києві, Харкові, Одесі чи Херсоні — на вас чекають люди, які вдячні героям за те, що в їхніх містах не стріляють.

Юрій СМЕЛОВ

Фото Олександра ВАСИЛЬЧЕНКО

ПРОКУРОРСЬКА РОТА

У складі Збройних Сил України майже рік, виконував бойове завдання унікальний підрозділ – 4-а окрема рота охорони оперативного командування «Схід», де служили 16 полковників і майже тридцять майорів та підполковників юстиції. Два заступники прокурора області, п'ять начальників управлінь обласних апаратів та їхніх заступників, 10 прокурорів міст і районів та 12 їхніх заступників. В армії вони стали сержантами і рядовими.

Трагічні події на Сході України він зустрів у Донецьку, працюючи заступником прокурора Донецької області. Наче страшний сон Юрій Балєв згадує початок «російської весни». Як пролилася перша кров, як люди в масках захоплювали будівлю обласної держадміністрації, прориваючи кордон міліції.

– На травневі свята сепаратисти захопили й будівлю прокуратури: знищували документи, ламали меблі..., – згадує прокурор.
– Невдовзі в місто увійшли загони Гіркина-Стрєлкова.

«Нові господарі» почали формувати паралельні структури влади, переслідувати державних службовців, вірних присязі. Перебувати в місті стало небезпечно. Місцем дислокації обласної прокуратури став Маріуполь.

— Я об'їздив всі північні,

серйозний вчинок, що треба дійсно йти на фронт, де стріляють і можуть тебе реально поранити або навіть убити, сміливців значно поменшало. На призовний пункт з'явилося 60 осіб, медкомісію пройшло 43. Це були суто цивільні люди, з них тільки дев'ять

Командувати прокурорською ротою поставили 26-річного кадрового офіцера з 93-ї бригади. Хлопець збентежився, адже було якось незручно командувати такими чинами, і він попросив допомоги. Йому пішли назустріч і призначили заступників — Юрія

нещодавно звільнені міста: Слов'янськ, Краматорськ, Красний Лиман. Оглянув, в якому стані знаходилися будівлі прокуратури, наскільки вони придатні для роботи, зустрівся з колективами. Всі сподівалися, що треба трошки почекати, Донецьк звільнять, і ми повернемося додому, до мирного життя. Але тут втрутився наш «північний сусід». Ситуація на фронті погіршувалася, наші хлопці гинули під Іловайськом. Саме тоді я прийняв рішення йти добровольцем у Збройні Сили,— розповідає Юрій Олександрович.

Він написав рапорт першим. Запропонував підлеглим: «Хто зі мною?» Спочатку з'явилося аж 600 добровольців, але коли вони зрозуміли, що це не піар, не гра, а

проходили строкову службу в армії, але це були патріоти в прямому сенсі цього слова.

Прокурор в армійській формі — моральна підтримка для законослухняного громадянина та пересторога для тих, хто не дружить із законом

Шостого вересня 2014 року 43 прокурори з Донецької і 19 з Луганської областей були відправлені до Дніпропетровська для проходження бойового злагодження.

Балева і Андрія Андреева (заступника прокурора Луганської області), присвоївши їм офіцерські звання (Юрій Олександрович призивався сержантом). Бійців вчили стріляти з пістолетів, автоматів, снайперських гвинтівок, гранатометів, кулеметів, окопуватися, долати смугу перешкод — це давалося нелегко.

— Уявіть собі, людині під 50, вага майже 100 кілограмів, хворіє на варикоз, гіпертонію та діабет, у мирному житті на третій поверх заледве сховався, а тут із повною бойовою викладкою долає смугу перешкод. Були забої, розтягнення зв'язок і навіть переломи. Але важко в навчанні — легко в бою. Були впевнені, що нас відправлять на бойові позиції як

стрілецьку роту. Бойовий дух у нашому підрозділі був найвищий, 39 з 62 працівників прокуратур були з окупованих територій, вони йшли захищати свої міста, свою землю, — розповідає Юрій Балєв.

Наприкінці жовтня прокурорська рота була спрямована в зону АТО. Бійців розподілили по 17-ти населених пунктах Донецької та Луганської областей.

— Нам було поставлене бойове завдання організувати роботу військових комендатур. По суті, в зоні АТО для мирних жителів комендатура — єдиний орган влади, куди вони можуть звернутися

у разі потреби, який підтримує правопорядок і законність у зоні бойових дій. Природно, що серед працівників комендатур практично не було юристів, вони не знали місцевих умов та й їхали в зону бойових дій досить неохоче. Тому велику частину цих функцій поклали на нас, — продовжує капітан. Ми виконували не тільки бойові, але й гуманітарні завдання. Мої хлопці були в Авдіївці, Щасті, Станиці Луганській, Мар'їнці, Волновасі, Дебальцевому тощо. Там, де треба зустрічати новоприбулих, розвозити їх по точках, супроводжувати колони військових, допомагати евакуювати поранених і місцеве населення.

Коли в Дебальцевому було найважче, бійці прокурорської роти також супроводжували туди гуманітарні колони і вивозили звідти поранених, самі теж потрапили під потужний обстріл.

Юрій Олександрович з великою теплою згадує волонтерів, перших помічників військово-службовців. Саме завдяки їхній допомозі його бійці повністю були укомплектовані бронезилями і касками, забезпечені продуктами і бутильованою водою.

Бійці 4-ї окремої роти працювали в тісній взаємодії з військовими частинами, розташованими в зоні бойових дій, забезпечували там правопорядок. Вони були черговими, патрульними, стояли на блокпостах.

Прокурорська рота пробула у зоні бойових дій десять з половиною місяців, бійці звільнилися в запас 9 вересня 2015 року. Але не всі з них повернулися до мирного життя, хтось залишився в армії, хтось перейшов до СБУ і вже в новій якості несе службу в зоні АТО.

— Двоє моїх бійців працюють прокурорами в Авдіївці, вони живуть у казармі разом з комендантським взводом, постійно знаходяться під обстрілами. Там практично немає міліції (в зоні бойових дій вона не доукомплектована на 80%) і фактично вони є

єдиними представниками правоохоронних органів у зоні бойових дій. Ще один працює в прокуратурі Сєверодонецька, два — у Національному антикорупційному бюро України, деякі служать в Генпрокуратурі, в апаратах обласних та міських прокуратур. Ніяких привілеїв і преференцій вони не мають. Ми йшли служити не заради нагород та пільг, ми захищали Батьківщину! — каже Юрій Балєв.

Нині він працює в Чернігові першим заступником прокурора області.

— Коли запропонували цю роботу, погодився без вагань. Прекрасне місто, чудові люди. Донецьк — це мій біль і пам'ять. Життя розділилося на два етапи — до і після війни. Змінилися погляди, цінності, загострилися всі почуття. Втрати багато чого навчили. Пройшовши війну, розумієш, як важливі для людини земля, на якій живеш, сім'я, улюблена робота, бойова дружба. Я зробив свій вибір і не про що не шкодую, — каже патріот.

Олена БЕРЕЗКІНА

НЕБОЙОВІ ВТРАТИ

Через багато десятків чи сотень років людство, можливо, вигадає, як воювати без втрат, можливо, війни скінчатся взагалі. Але нині, на жаль, сумним підсумком збройних конфліктів є загибель особового складу. Найбільше вражає статистика небойових втрат, коли військовослужбовці йдуть із життя через власну необережність, недотримання заходів безпеки, вживання алкогольних напоїв тощо. Це ті жертви, яких, безумовно, можна було б уникнути

За даними Військової служби правопорядку Збройних Сил України, у період з 2014 року по квітень 2016-го небойові втрати української армії становлять понад вісім сотень осіб.

Аби об'єктивно оцінити масштаби цього явища та знайти способи боротьби з ним, очевидно, слід провести паралелі з арміями інших держав. Наприклад, зі Сполученими Штатами Америки. Протягом останніх років армія цієї країни регулярно бере участь у воєнних конфліктах. Так, у відповідь на теракти 11 вересня 2001 року Збройні сили США розпочали військову операцію «Enduring Freedom (Непохитна свобода)». Найдовший її етап – з 2001-го по 2014 рік – тривав у Афганістані. За цей майже 13-річний період бойові втрати армії США становили 2,3 тис. осіб. Цифра, погодьтеся, чимала: за рік гинуло приблизно 177 військовослужбовців. Утім лише за два роки проведення антитерористичної

операції на Донбасі наше військо втратило майже дев'ять сотень. Але поза полем бою. Це при тому, що чисельність армії США майже в 6 разів перевищує кількість особового складу Збройних Сил України.

Показовою є також статистика небойових втрат у військовій операції «Iraqi Freedom (Свобода Іраку)», яка тривала з 2003-го по 2010 рік. Кількість загиблих поза полем бою американських солдатів становила понад вісім сотень осіб – майже стільки ж, як і у нас за два роки. Офіційні представники Пентагону пояснили цю цифру складними умовами пустелі й спекотним кліматом, через які потерпали не лише військовослужбовці, а й техніка. Приміром, з ладу дуже часто виходили вертольоти, які перевозили особовий склад. Тож чимало небойових втрат армії США в Іраку пов'язані саме з транспортуванням у складних географічних та метеорологічних умовах.

У війні на Донбасі таке не має траплятися. Тамтешні місцевість і клімат добре знайомі нашим військовослужбовцям, а всі переміщення здійснюються наземним способом. У чому ж тоді причина небойових втрат в Українському війську?

За інформацією, яку наводить Військова служба правопорядку Збройних Сил України, найбільш типовими причинами таких смертей є самогубство (251 випадок), порушення правил поведінки зі зброєю та боєприпасами (108), нещасні випадки (93), отруєння (91), навмисне вбивство (117), дорожньо-транспортні пригоди (109) та порушення заходів безпеки (39).

Найбільше смертей, як бачимо, є результатом суїцидів. Ці трагічні випадки характерні для всіх армій, особливо воюючих. Відмінність полягає хіба що в їхній кількості. Не так давно Пентагон оприлюднив свою статистику. За перших 155 днів 2012 року в армії США сталося 154 самогубства – по одному щодня. Це вдвічі більше, ніж загинуло у

війні в Афганістані за цей же період. У Міністерстві оборони країни серйозно перейнялися цією проблемою, адже 2010-го його керівництво вперше за багато років обережно констатувало: рівень самогубств в армії став значно нижчим. І ось – черговий спалах!

Американські фахівці, які досліджували проблему, дійшли висновку, що чимало військовослужбовців не були морально готові до того, що війни в Афганістані та Іраку, які від самого початку задумувалися як короткотермінові, затягнуться на багато років. Але найважливішу роль відіграло те, що відносно нечисленний контингент перебував у цих країнах по декілька ротаций. Повторні поїздки на війну пришвидшили процес розвитку посттравматичних стресових розладів у військовослужбовців. А це призвело до збільшення випадків суїцидів.

На жаль, жодні рекомендації психологів щодо роботи з цільовими групами необхідного результату не дали. Фахівці прогнозують, що кількість самогубств серед американських військовослужбовців, ймовірно, зростатиме протягом певного часу. Навіть після закінчення бойових дій.

Адже посттравматичні стресові розлади часто-густо проявляються через тривалий час після повернення людини у звичне життєве середовище.

Ще одна причина суїцидів в американській армії – складний ритм життя військовослужбовців. Саме його не витримують дружини та йдуть від своїх чоловіків. Фахівці називають це біографічною трагедією. Військовослужбовець ніби постає між двома актами власного добровільного вибору – професії і суїциду життя. Самогубство в такому випадку психологічною реакцією на цей вибір.

В Україні причини самогубств серед військових мають іншу природу, хоча сімейний фактор також відіграє не останню роль. Ми добре пам'ятаємо, хто йшов до війська під час перших хвиль мобілізації. У чергах до військових комісаріатів шикувалися переважно добровольці. Це були люди різного віку, різних професій, але їх об'єднувала висока мета – захист України від ворога. З наступними хвилями до армії потрапляв контингент, певна частина якого сприймала службу відверто негативно. Вони стали тягарем для військових колективів, оскільки постійно порушували

Складний ритм життя та велике психологічне навантаження для військовослужбовців дедалі частіше стають причинами самогубства

Чимало небойових втрат армії США пов'язані саме з транспортуванням особового складу у складних географічних та метеорологічних умовах — з ладу дуже часто виходили вертольоти

ли військову дисципліну, вживали алкоголь тощо. Тому самогубства в нашій армії — це не біографічна трагедія, як, приміром, у Штатах. Це трагедія низької свідомості й моралі значної частини нашого суспільства. І армія в даному випадку виступає лише виявляє ці проблеми.

До речі, американське законодавство дуже чітко розмежувало тих, хто загинув у бою, і тих, хто пішов з життя через власну необережність або з інших причин. Сім'ї перших отримують усі необхідні пільги та виплати. Родичі других таких прав позбавлені. Крім того, у Збройних силах США існує нагорода — медаль «Пурпурове серце».

Нею нагороджують військовослужбовців, які загинули або дістали поранення в результаті бойових дій. З 1984 року її вручають також тим, хто поклав життя в боротьбі з терористами. Військовослужбовці, які були поранені чи загинули в результаті небойових пригод або навіть «дружнього вогню», права на цю відзнаку позбавлені.

Очевидно, в українському законодавстві також мають з'явитися певні механізми, які б дозволили ефективно боротися з цією проблемою. А ще мають запровадити відповідні соціальні програми на кшталт американської «Strong bonds (Міцні узи)». Крім того, по всій країні варто започаткувати освітні курси для окремих

категорій населення. Приміром, для самих військовослужбовців, членів їхніх родин чи навіть друзів.

Великий відсоток небойових втрат у всіх арміях світу становлять випадки, пов'язані з недотриманням заходів безпеки. Навесні 2013 року відеореєстратор, встановлений на автомобілі, який проїжджав територію бази ВПС США поблизу міста Баграм, зафіксував катастрофу американського транспортного літака «Боїнг 747-400»,

на борту якого перебували сім членів екіпажу. Всі вони загинули. Під час розслідування з'ясувалося, що літак перевозив п'ять бронемашин MRAP і близько восьми тонн інших вантажів. За висновками слідчої комісії, причиною падіння стала різка зміна центрування літака. Напередодні вильоту одну з машин неправильно закріпили, тому під час злету вона зсунулася у хвіст. Спроби пілота вирівняти літак не були вдалим.

Схожий випадок стався восени минулого року в аеропорту Джелалабад (Афганістан). Під час зльоту розбився американський військово-транспортний літак C-130 «Геркулес». Авіакатастрофа забрала життя 12 осіб: п'ятьох членів екіпажу — військовослужбовців армії США, стількох же цивільних підрядників, що були на борту як пасажирів, та двох місцевих жителів на землі.

Чималий відсоток втрат Української армії, як свідчить вищенаведена статистика, також

Українські фахівці постійно вдосконалюють вітчизняні зразки індивідуального захисту та засоби надання первинної медичної допомоги

Вихід на позицію без засобів захисту, недбале ставлення до зброї, необережне поводження із боєприпасами можуть призвести до втрати життя

пов'язаний із недотриманням заходів безпеки. Протягом останніх двох років через порушення правил поведінки зі зброєю та боєприпасами пішли з життя 108 військовослужбовців, ще 39 – через недотримання заходів безпеки.

Великого горя українським родинам, а командирам – проблем, завдає алкоголь. Так, на початку нинішнього року в Луганській області загинув військовослужбовець, призваний за мобілізацією. Придбавши у місцевих мешканців спирт, приніс його на взводний опорний пункт. У стані алкогольного сп'яніння грався із гранатою, аж поки вона не вибухнула в його кишені.

Часто-густо військовослужбовці йдуть із життя через глибоку алкогольну інтоксикацію, в результаті п'яного з'ясування стосунків із застосуванням зброї тощо. Статистика вражає: 30 % небойових втрат нашої армії трапляються через «зеленого змія». Наступна цифра взагалі фантастична: 97 % любителів оковитої становлять мобілізовані. У військових колективах їх назвали «аватарами». Але герой Джеймса Кемерона тут ні до чого. Адже той був хлопцем справ-

Шолом неодноразово рятував життя військовослужбовця

ді крутим, хоч і синім... З нашими армійськими «аватарами» сумлінні бійці не хочуть мати справ, адже вони наражають на небезпеку не лише себе, а й усіх, хто перебуває з ними поруч. Є тільки один спосіб подолати проблему пияцтва – боротися з нею на державному рівні. Адже не може бути, щоб 40-річний чоловік вдо-

ма був «білий і пухнастий», а щойно потрапив до війська, відразу став алкоголіком.

Вихід на позицію без бронешилета, шолома, небале ставлення до зброї, необережне поведіння із боєприпасами – це найбільш поширені причини надзвичайних подій, в яких втрачається життя. Чимало командирів неодноразово скаржилися, що під час перевірок взводних опорних пунктів виявляли підлеглих без засобів захисту. Дивна річ: з початком війни на Донбасі суспільство мобілізувалося, аби забезпечити ними наших військовиків. Їхні родичі та близькі вимагали: «Терміново дайте бронешилети і шоломи!» Напевне, тепер потрібно так само мобілізуватися, аби примусити бійця не нехтувати елементарними правилами, які збережуть життя!

Отже, підіб'ємо підсумки. Можливо, порівнювати Збройні Сили України з арміями високорозвинених країн було б не зовсім доречно. Але, якщо ми намагаємося створити високопрофесійне військо, то й орієнтири мають бути належними. Можливо, не всі «рецепти» для подолання, або хоча б зменшення кількості небойових втрат, стануть у пригоді саме українській армії, адже наш народ має інший менталітет та моральні цінності. Але в будь-якому разі закордонний досвід можна адаптувати до наших реалій.

До того ж, небойові втрати українського війська – це не лише горе родини, а й проблема суспільства та імідж армії загалом. Отже, аби зменшити їхню кількість, очевидно, потрібен закон чи постанова про діяльність органу, який вивчав би всі обставини загибелі військовослужбовця, і ухвалював відповідне рішення щодо присвоєння статусу учасника бойових дій із наданням відповідних пільг. Держава не має платити тим, хто сам нехтує власним життям.

Сергій БАСАРАБ

ВІЙНА СТОСУЄТЬСЯ КОЖНОГО

Це була справжня сповідь. Чоловік вибачався за свої помилки, давав щирі обіцянки сім'ї, мудрі настанови дітям. Це були найважливіші слова, які не кожен каже, навіть доживши до глибокої старості. Нині, в реаліях війни, головні, пам'ятні слова стали оберегом українських родин, змусили зрозуміти найважливіші істини.

І так хочеться, щоб мирне життя, за яке мужньо воюють українські військові і яке так відрізняється від пекла війни, ніколи не ятрило їхніх ран. Щоб вони почувалися справжніми героями-переможцями. «Лист батька» – таку назву має проект з реабілітації воїнів АТО, започаткований волонтерами Запорізької благодійної організації «Храм»

– В перші місяці війни на Сході хлопці з фронту потрапляли в госпіталі з пораненнями. Ми знали, чим можемо їм допомогти: несли продукти, конкретні медикаменти, перев'язувальні матеріали, – говорить виконавчий директор організації Ірина Дмитрів. А вже починаючи з осені 2014 року, наші воїни мали змогу проходити психологічну реабілітацію у психоневрологічних диспансерах. Одними з перших, хто потребував такої допомоги, були «кіборги», які впродовж багатьох місяців захищали донецький аеропорт. Це були абсолютно «цілі» люди, без будь-яких значних фізичних ушкоджень. Робота з ними суттє-

во відрізнялась від попередньої нашої діяльності. Ми намагалися покращити їм настрій насамперед речами, які б нагадували їм про дім, сім'ю. Це були домашні смаколики, малюнки, поробки, створені дітьми. Багато часу відводилося на звичайні бесіди із воїнами.

– Не буду кривити душею, але одним з головних завдань під час роботи з такими хлопцями було не допустити, щоб ті банально спилися. Адже випадки, коли чоловіки шукають порятунку від своїх душевних переживань у алкоголі, не поодинокі і від набагато менших стресів. А тут – війна, – розповідає Ірина.

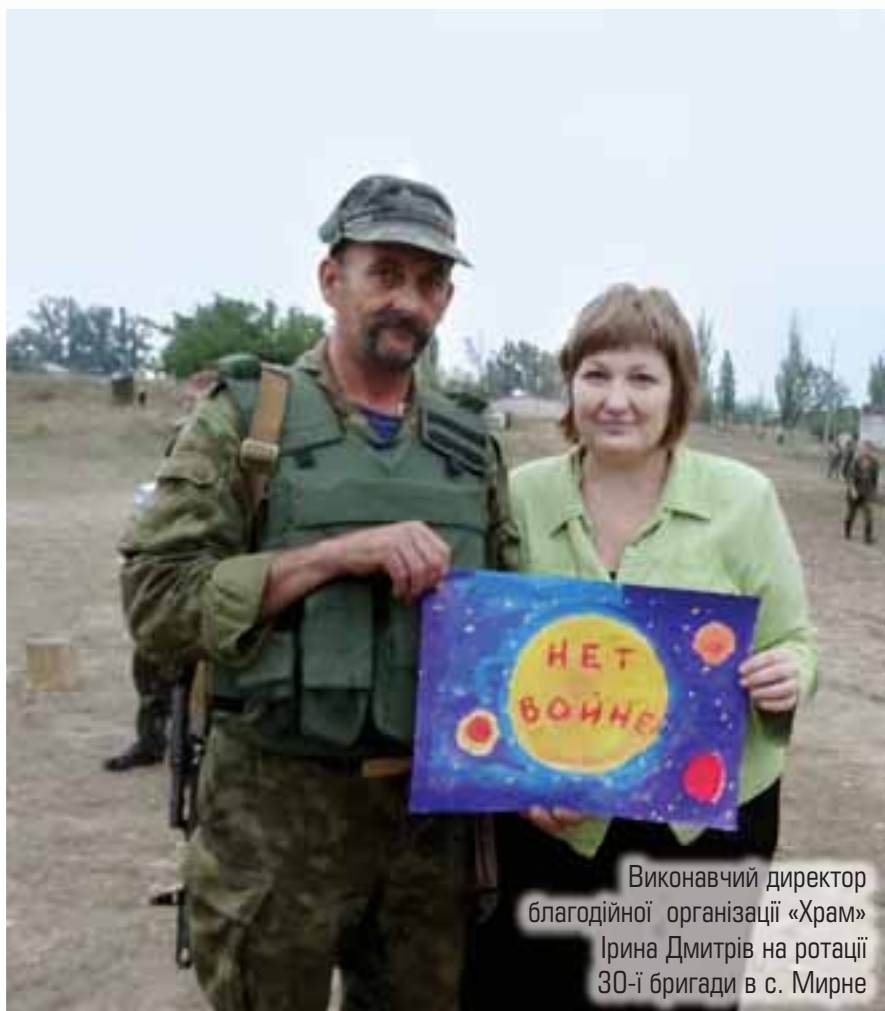
– Ми розпочали проект «Лист батька». Наші волонтери привозять хлопцям на фронт конверти, папір з ручкою і пропонують написати листа комусь із рідних. Адже жодна телефонна розмова не може зрівнятися з написаним на папері. Військові при зброї відразу стають «беззбройними». То ніяк не можуть наважитися, а то раптом починають писати, а потім повертають назад, проте врешті-решт багато хто з них все ж таки ділиться своїми думками на папері. Люди переживають внутрішню боротьбу, і з їхніх обличчя видно, що пишуть вони, обдумуючи кожне слово, – продовжує Ірина.

Чимало радості військовим дарують дитячі концерти, з якими волонтери «Храму» виїжджають до лікувальних закладів. Активну участь у таких заходах бере й унікальна сім'я із Запорізької області, де тато – громадянин США, мама – українка, а шестеро їхніх дітей на дзвіночках виконують різноманітні мелодії – від гімну України і до улюблених всіма музичних тем. Якось після концерту в актовій залі одного з госпіталів воїн, який перебував там на реабілітації, взяв діток за руки і повів до палати. Концерт продовжився вже там. Лежачі хворі отримали такий заряд позитивних емоцій, що ладні були зіскочити з ліжок,

до яких були прикуті тяжкими пораненнями. Практично з усіма бійцями представники «Храму» продовжують дружити й після їхньої виписки. І з тими, хто їде у відпустку додому, і з тими, хто знову повертається на фронт. Для хлопців важливо, щоб про них не забували, щоб вони були потрібні суспільству. І без удаваної скромності можу сказати, що наша діяльність є частиною їхньої реабілітації, – резюмує Ірина.

– На фронті я не зустрічала відверто поганих людей. Там немає масок, немає сірих відтінків у стосунках. Екстремальні, а часом і критичні ситуації, в яких змушені перебувати воїни, «очищують» їх. Після декількох годин спілкування з хлопцями на лінії фронту я потім із цілковитим нерозумінням спостерігаю за нашим повсякденним життям. Де повсюдно панує брехня, нескінченні корпоративи, де практично не цінується найдорожче – людські стосунки, – ділиться думками Діана Бабова, волонтерка армійського відділу «Перемога 911» благодійної організації «Храм».

– Звичайно, не все так добре на війні з морально-вольовими якостями бійців. Свою лиху роль відіграє алкоголь. Були випадки, коли через бравату після вживання спиртного хлопці безглуздо гинули. Не у всіх психіка може витримати, коли доводиться бачити, як спливають кров'ю бойові

Виконавчий директор благодійної організації «Храм» Ірина Дмитрів на ротації 30-ї бригади в с. Мирне

побратими. Також деколи смерть підстерігає під час безрозсудного дійства – зйомки на телефон пролітаючих снарядів. І це лише заради того, щоб потім викласти їх у соцмережу. Довелось мені одного разу побачити і «п'ятисотого», – продовжує Діана. – Вантажем

«500» хлопці називають тих, кого після пережитого стресу доводиться буквально накачувати алкоголем, щоб людина не збожеволіла. Під час чергового візиту в зону АТО ми розвантажували доставлені продукти в разбомбленому приміщенні. Поруч з нами поклали солдата, який спав. Почувши голоси, він невдовзі прокинувся і попросив підійти до нього. Чесно кажучи, мені було страшно. Він знову заснув, а прокинувшись, почав говорити мовляв, навіщо потрібна ця війна, заради чого гинуть люди...

Я намагалась його заспокоїти, але мене відразу відвели в бік і все пояснили. Виявилося, що він єдиний вижив після прямого влучення снаряда в машину, на якій їхали бійці. І тільки завдяки тому, що вибуховою хвилею його відкинуло на декілька метрів. А шматки розірваних тіл вісьмох товаришів накрили його, мов градом. В такому випадку

Одними з перших, хто потребував психологічної допомоги, були «кіборги», які впродовж багатьох місяців захищали донецький аеропорт. Робота з ними суттєво відрізнялась від попередньої діяльності «Храму»

алкоголь рятує, якби не він, жодна б реабілітація в будь-якому госпіталі чоловікові б не допомогла. Та я навіть не знаю, скільки потрібно часу і якою повинна бути реабілітація, щоб стерти з його пам'яті ті чорні картини.

Був випадок, коли одну з бригад, що повернулася з війни за ротацією, розкомандирували у військовій частині в місті, де воєнні дії не велися. Вночі розпочалася злива. Краплі були настільки великі, що гучно стукали по підвіконню казарми. Хтось з військових прокинувся і крикнув: «Град!». Вся ка-

зарма, як за командою, попадала з ліжок на підлогу і під ліжка, подумавши що розпочали працювати «Гради».

Тож, спілкуючись із реабілітантами вже тут в умовах миру, я приблизно розумію, крізь що вони пройшли, і мені легше знаходити потрібні слова. Процес їхньої реабілітації часто залежить від віку, – веде далі волонтерка. – Приїхавши вперше, я звернула увагу на те, що в госпіталі воїни розмістилися на трьох «поверхах». На одному зовсім молоді, на другому після 30 років, на третьому ті,

кому за 60. Найстарші практично відразу після госпіталізації рвуться на фронт, вважаючи, що не повинні помирати молоді хлопці. У них спрацьовує батьківський рефлекс. Чоловіки середнього віку, попри зовнішній оптимізм, доволі закриті. Їх важко розговорити. Вони носять переживання в собі. А, в наймолодших більше всього вогника надії в очах. Для деякого з них війна – це і шанс проявити себе, іноді вони задумуються про кар'єру військового в майбутньому. Але всім їм потрібне спілкування, що ми із задоволенням і робимо.

Під час виписки бійці благують зібрати всіх, хто провідував їх, і просто подякувати. Щасливих очей за їхні, я ще не зустрічала. Буває, ти поспішаєш до воїнів, щоб допомогти, підтримати, розрадити. А виявляється, що це вони, незважаючи на все те пекло, яке довелося їм пройти, заряджають тебе такою енергією та оптимізмом, що хочеться жити! І таке огортає почуття гордості за наших сучасників, за наших хлопців-героїв! І так хочеться, щоб життя наших захисників на рідній землі, яку вони виборили із ворожих пазурів, було гідним і щасливим!

Олег ЛОКТЕВ

У Міністерстві оборони України для оздоровлення військових є чотири відповідних заклади. Це Центри медичної реабілітації та санаторного лікування «Трускавецький» і «Пуща-Водиця», Центральний військово-клінічний санаторій «Хмільник», а також санаторне відділення Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону у Вінниці

ВІЙСЬКОВІ САНАТОРІЇ:

ЯКІСТЮ КОМПЕНСУВАТИ КІЛЬКІСТЬ

«Було ваше –
стало наше...»

За наявності такої «армії» потенційних відпочивальників закладів, де офіцеру чи його дружині можна було б відпочити і оздоровитись, вкрай недостатньо. Витоки нинішньої ситуації сягають горезвісних 90-років. На початку 1992 року під юрисдикцією МО України перебувало близько 30 військових санаторіїв та будинків відпочинку, успадкованих від СРСР.

Щороку у військового відомства відбирали по санаторію, а то й по декілька. Так тривало доти, поки в нас з урахуванням розташованих у Криму їх залишилося 9. Після захоплення ж півострова

«зеленими чоловічками» МОУ втратило ще шість закладів. Зважаючи на актуальність проблеми, ми вирішили дізнатися про деякі нюанси санаторно-курортного лікування, зокрема про вартість

Підраховано, що на медичному та санаторно-курортному забезпеченні в лікувально-оздоровчих закладах Міністерства оборони України перебувають близько 1 млн 165 тис. осіб. З них приблизно 250 тисяч військовослужбовців, майже 330 тисяч пенсіонерів МО та понад 585 тисяч членів сімей військовослужбовців і військових пенсіонерів. А також майже 46 тисяч працівників ЗС України. У зв'язку з триванням антитерористичної операції на Сході країни кількість учасників бойових дій постійно збільшується, їхнє оздоровлення є одним з пріоритетних завдань.

путівок та порядок забезпечення ними пільговиків.

- 2016 року собівартість санаторно-курортної путівки на 21 день лікування становить понад 7 тисяч гривень, - говорить

Олександр Авраменко, головний спеціаліст Військово-медичного департаменту МО України. - Ве-

Витягування хребта в радоновій воді

Ветерани військової служби сплачують за санаторне лікування 25 відсотків від собівартості, а члени їхніх сімей – 50. Для військовослужбовців ці пільги надаються

лише в тому випадку, якщо сукупний дохід сім'ї за останні 6 місяців з розрахунку на 1 особу не перевищує три прожиткові мінімуми. Тобто 4197 гривень. При більшому доході сім'ї путівки і військовослужбовця, і членів родини сплачуються за собівартістю. Учасники АТО проходять реабілітацію безкоштовно.

Охочих одержати якісне санаторне лікування саме в цих закладах завжди вистачало. Всі вони помітили суттєве підвищення якості медичної допомоги. Наприклад, лише 2015 року пролікувалося 10 405 осіб пільгових категорій. З них 2540 осіб

становили військовослужбовці, головним чином – направлені на медичну реабілітацію після завершення лікування в госпіталях. Також пролікувалося 3720 ветеранів війни, 2221 ветеран військової служби та 1604 члени сімей військовиків та ветеранів військової служби, 332 працівники Збройних Сил України.

ЕКГ з велоергометрією - необхідна складова обстеження кардіологічного хворого

У санаторії «Хмільник» стартував пілотний проект з комплексної медико-психологічної реабілітації для учасників АТО

«Кожен проведений тут день додає здоров'я...»

У Трускавці головним лікувальним чинником є унікальна за своїми цілющими властивостями мінеральна вода «Нафтуся», великою популярністю у відпочивальників користуються мінеральні джерела «Юзя», «Марія», «Софія», «Броніслава». Сюди варто приїздити тим, хто потерпає від сечокам'яної хвороби, хронічних запальних процесів у нирках і сечовивідних шляхах, печінці, жовчному міхурі та жовчних шляхах. А також тим, хто має певні проблеми з підшлунковою залозою та захворюваннями статеві сфери.

Сучасна лікувально-діагностична база Центру медичної реабілітації та санаторного лікування «Трускавецький» дозволяє за потреби проводити складні

клініко-біохімічні дослідження, рентгенологічне та ультразвукове обстеження, фіброгастроскопію, надавати консультативно-лікувальну допомогу вузьких спеціалістів (стоматолог, гінеколог, проктолог, психотерапевт).

Тут застосовують унікальні комп'ютерні методики індивідуального підбору доз і режиму прийому мінеральних вод при шлунково-кишкових та урологічних захворюваннях. В центрі широко використовуються

Лазерне опромінення крові

озокеритолікування, мінеральні ванни, підводний душ-масаж, кишкові зрошення, мікроклізми, інсталяції лікарських препаратів у сечовий міхур. Можливості фізіотерапевтичного відділення включають проведення лазерної, ультразвукової, високочастотної та магнітної терапії.

До послуг пацієнтів і доріжків Кнейпа. Це ходіння босоніж

спеціальному павільйоні). Повітря вулика насичене біологічно активними речовинами прополісу, який має антимікробні властивості. Цей природний антисептик діє на мікроорганізми, що співіснують з людиною, а також сприяє нормалізації обміну речовин. Низькочастотний звук гудіння бджіл дає можливість значно покращувати психологічний стан пацієнтів.

різного походження, артрозами, остеохондрозами, наслідками травм хребта і суглобів Центрального військового клінічного санаторій «Хмільник». Природна радонова вода, сучасне медичне устаткування, висококваліфіковані фахівці допомагають позбутися недугів чи зменшити їхній негативний вплив на самопочуття.

Неподалік Києва, в мальовничому куточку Полісся розташований Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Пуща-Водиця». Тут охочі можуть отримати кліматотерапію, бальнеотерапію, лікувальні ванни і душі, лікувальне плавання в басейні. До послуг відпочивальників також є грязелікування, електролікування, лазеротерапія, інгаляції, масаж, голкорексотерапія, ароматерапія.

Показниками для придбання путівки саме сюди є захворювання системи кровообігу, нервової системи, органів опору і руху, органів дихання.

У фізіотерапевтичній клініці Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону, що розташований у Вінниці, застосовуються бальнеологічні, фізіотерапевтичні, нетрадиційні та реабілітаційні методики.

- Електролікування, магнітолікування, світлолікування, лазеротерапія, механотерапія, баротерапія, грязелікування, ЛФК - це далеко не повний перелік того, що ми використовуємо, - каже начальник клініки полковник медичної служби В'ячеслав Сивак.

Методи оздоровлення, які використовуються у названих вище закладах, різняться. Але все ж люди, котрі в них побували, задоволені. Принаймні більшість.

Сергій ЗЯТЬЄВ

по камінцях різного розміру у ванночках із прохолодною та теплою водою, що чергуються. СПА-процедура допомагає зняти фізичну втому і нервову напругу, поліпшує роботу судин, м'язів і суглобів. Основна ідея методики — існування людини в єдиному ритмі з природою. Камінці, що містяться у ваннах, впливають на більше ніж 5000 акупунктурних точок стопи, легко і м'яко масажують ноги. Широко застосовують у центрі і гірудотерапію (лікування п'явками). У складі біологічного секрету гірудин, який виділяє п'явка, міститься величезна кількість цілющих компонентів, що покращують деякі властивості крові людини, підсилюють кровообіг та мікроциркуляцію. Він має протиішемічну, антигіпоксичну, гіпотензивну (нормотензивну), протинабрякову, дренуючу, анальгезуючу дію.

Нещодавно тут впроваджено апітерапію (сон на вуликах у

Особливо вояків, які під час проведення антитерористичної операції побували в різних стресових ситуаціях, що негативно впливали на їхню нервову систему.

Лікарі радять людям із хворобами нервової та серцево-судинної систем, а також із захворюваннями опорно-рухового апарату, насамперед з артритами

Рядки, народжені душею

МРІЇ

Я мрію заснути у чистій постелі,
Думками полинуть в свій край – до оселі
В Дніпрі сполоснути натружені ноги –
Тяжкими були воєнні дороги.
На кручі зійти старого Подолу,
Від щирого серця вклонитися Богу,
Та клята війна не дає це зробити
Прийшов я сюди, аби ворога бити.
Ще досі я чую набатнії дзвони –
Михайлів нас кличе узятись за зброю!
Ми всі згуртувались, ми стали єдині,
Чого ж ця війна нас калічить донині?
Та я повернусь, я ще вийду із бою,
На ранній зорі умиюсь росою,
Скалічену душу ще сонце зігріє,
Здійсниться все те, про що досі я мрію!

Киянин Василь Близнюк ніколи не думав, що у 58 років йому знову доведеться вдягати військовій однострій. Після школи, відслуживши два роки в прикордонних військах, пов'язав своє життя з технікою. Двадцять років крутив «баранку», ще близько десяти – керував транспортним підприємством. Виховав двох доньок і сина.

Щасливе мирне життя перервала війна. «Старший брат» безпardonно вдерся до рідної домівки українців. Коли «зелені чоловічки» анексували Крим, Василь Зіновійович відразу пішов до Оболонського військкомату записуватися добровольцем на фронт. Чоловіку відмовили через його вік. Але патріот не здавався. Після Указу Президента, коли дозволили приймати до війська 60-річних, із шостою хвилиною мобілізації він опинився на передовій. В зоні АТО старшина Василь Близнюк уже понад вісім місяців.

Василь Зіновійович всією душею вболіває за рідний народ. Його думки втілюються у віршовані строки, які народжуються в окопах у нечасті хвилини затишшя. Чоловік сумує за хлопцями, що полягли за Україну, мріє про перемогу і щасливе майбутнє. Його вірші йдуть від серця, тому побратими з нетерпінням чекають нових творів від народного поета. Сподіваємося, що фронтова поезія Василя Близнюка припаде до серця й читачам «Війська України».

ЗА ДРУЗІВ

Нас Україна згуртувала,
В лиху годину об'єднала,
Поставила в військовий стрій,
Щоб ворогу дали ми бій!
І по війні зберуться друзі,
Посадимо калину в лузі,
Тоді і гіркої наллєм,

Полеглих друзів пом'янем!
Живих згадаєм із Кривбасу,
Із Запоріжжя і Донбасу
Із Києва та із Карпат –
З усіх сторін де є наш брат.
І заспіваєм про калину
Й про нашу славу Україну.

ЯК МАМІ...

Як мамі сказати,
Що сина немає?..
Вона сивочола
Його ж так чекає!
А він немов вчора
Пішов мандрувати...
Вона ж виглядає
Синочка до хати.
Неначе от-от він
Постукає в двері
І скаже матусі:
«Насипте вечері».
Він в небо злетів,
Біля мамі не стало –
В донецькій степу
Його куля дістала.
Ніхто не постукає
Мамі вже в двері,
Ніхто вже не скаже:
«Насипте вечері».
Як мамі сказати,
Що сина немає...
Вона сивочола
Його ж так чекає!

ПОВІНЧАНИЙ З ВІЙНОЮ

Я тут повінчаний з війною –
І в день і в ніч вона зі мною.
Стою в окопі з автоматом
Готовий в бій з московським катом.
Вона мене не відпускає,
Душа моя вогнем палає
За дім, порушений снарядам,
За чорнозем, поритий «градом»,
За мам, що ждуть з війни солдата,
За вбитого війною брата,
За сина, що чекає тата...
Кругом біда – війна проклята!
Живу, повінчаний з війною,
Нема ні дня мені покою.
Прошу лиш в Бога допомоги,
Щоб роз'єднав наші дороги.
В Росію хай іде проклята,
Обніметься з московським катом!
Та й повінчаються навіки
Проклятий кат й війна-каліка...

НІ ВІЙНІ!!!

Я не боюсь сказати «ні»
Цій неоголошеній війні!
Я не боюсь дивитись в очі
Всім ворогам, що зло пророчать.
Я не боюсь спитати в «брата»,
Чого заліз він в нашу хату.
Я не дивлюсь на свої роки,
З історії беру уроки.
Рід український від Ярила,
Від Ярослава і Данила
Живе і завжди буде жити,
І ворогам нас не зламати.
Ми, як той «Фенікс» у вогні,
Вогнем нас палять – ми живі.
Якщо війна – ідем на Ви,
Щоб ворог наш зазнав біди!
Я не боюсь сказати – «ні»
Неоголошеній війні!

«ПУТЛЕРУ»

До тебе я звертаюся, вражий сину!
Ще вчора ми були одна родина –
Братались, завжди щиро обнімались.
Ми всі – слов'яни, в рід наш об'єднались.
Що ж ти накоїв, яничар проклятий,
Ти меч підняв на українця-брата.
Забрати хочеш в нас ти Батьківщину?
В віках проклятий будеш, вражий сину!
Донецьку землю кров'ю поливаєш,
Своїх синів в могилу заганяєш.
Поглянь ти в очі мам, що ждуть солдата,
А ти привіз їм цинк, щоб закопати.
Не буде в тебе слави Мономаха,
Бо будеш – Володимиром проклятим.
З осики кіл на тебе ще чекає...
Нас всіх, братів, лиш воля поєднає,
А дзвін Софії Русь всю об'єднає,
Та й благодать слов'янам засіяє!

УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В «ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ»: «ХОЛОДНИЙ ДУШ» ДЛЯ РОСІЙСЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ

Події в нашій країні впродовж 2014-2016 років, які отримали назву «гібридної війни» Росії проти України, призвели до появи нового феномена – участі в захисті державності громадянського суспільства. Світ став свідком зовсім іншого якісного рівня добровільної участі українського народу у відбитті агресії

Практики «гібридних війн» впевнені, що історію пишуть переможці. Росія поводить себе брутально, порушуючи договори, погрожуючи та вбиваючи будь-кого, хто стоїть на її шляху

Теоретики та практики «гібридних війн» у Російській Федерації вчасно відреагували на світові тенденції щодо трансформації збройного протистояння, зокрема щодо масового залучення цивільного населення до протестних акцій та диверсій, створення незаконних збройних формувань та інших форм участі в протиправній діяльності. Практичну реалізацію цих підходів у «російському виконанні» світова спільнота побачила в Криму на початку 2014 року, а незабаром – на Сході нашої держави.

У планах команди російського президента було та продовжує залишатися намагання поширити «зону конфлікту» на всю Україну і надалі дестабілізувати суспільно-політичну обстановку до повної руйнації нашої державності.

Не є великою таємницею, що ці плани ґрунтувалися на оцінюванні розвідувальними органами та іншими спецслужбами Російської Федерації поточної ситуації в Україні та на відповідних прогнозах її розвитку. «Висновки» російських фахівців стосовно України на момент завершення Революції гідності на Майдані в лютому 2014 року були «красномовні»: українське

суспільство розколоте та дезорієнтоване, поширюються настрої сепаратизму, відсутня будь-яка довіра до інститутів влади, силові структури небоєздатні, є підґрунтя для повернення щонайменше південно-східної частини території України під «контроль» Кремля. На підставі таких «оцінок» було зроблено висновок про

нібито сприятливі умови для масової дестабілізації обстановки в нашій державі. Відповідно, російські плани передбачали максимально широке залучення до таких протиправних дій українських громадян.

Утім вже є цілком очевидним, що весь потенціал російських спецслужб виявився нездатним

Дехто з росіян хизується тим, що почав вбивати українців ще на Майдані. «Брати» намагаються дивитись в очі тільки крізь приціл автомата

Ще вчора вони були вчителями, бухгалтерами, а сьогодні вони еліта – захисники Батьківщини

України, попри свою неповну сформованість, стало фактично одним із стрижнів протистояння поточним планам режиму В. Путіна щодо України. Наші співгромадяни обирали для себе будь-які доступні форми сприяння захисту держави. Одні відразу пішли добровольцями до військових комісаріатів, другі стали до лав добровольчих формувань. Волонтери збирали та відвозили в зону АТО гуманітарну допомогу та допомагали пораненим у госпіталях. Навіть діти знайшли можливість виявити свою підтримку, починаючи від збору продуктів і теплого одягу та закінчуючи

дати більш-менш адекватний прогноз реакції українського суспільства на ворожу агресію. Наші співгромадяни не тільки проігнорували спроби втягнути їх протиправні дії, але й показали світові приклади масового спротиву громадянського суспільства агресивним намірам ворога, які для останнього стали цілковитою несподіванкою.

На думку низки дослідників, громадянське суспільство

Треба швидко вчитися, бо ворог не чекатиме

Ще вчора вони грали в танкові стратегії на комп'ютері, сьогодні воюють в реалі. До речі, тут немає кнопки «Зберегти гру»

Ми пишаємось нашими захисниками. Вони боронять Батьківщину від вбивць та садистів.

оформленням листівок українським бійцям.

Ця допомога для наших захисників стала дуже суттєвою, особливо на початковому етапі проведення АТО, коли військові формування після десятиліть «сплячки» відновлювали свою здатність ефективно виконувати завдання за призначенням, і деякі питання логістики вимагали значної підтримки.

У низці проектів зі сприяння суспільства силовим структурам слід також назвати масові заходи з підтримання громадського порядку в населених пунктах, особливо під час державних свят та визначних подій. Відразу були створені численні добровільні блокпости на в'їздах до міст, де поруч із правоохоронцями несли службу представники громадських організацій.

Невдовзі до шляхетної справи долучилися громадяни з проектами щодо лікування та реабілітації поранених бійців, сприяння сім'ям учасників АТО, а також допомоги переселенцям з тимчасово окупованих АР Крим та окремих районів Донецької і Луганської областей.

Завдяки цьому фактично сталося диво: бійці на передовій побачили і відчули реальний рівень підтримки з боку суспільства, який не змогли перемогти ніяка

путінська пропаганда та російські танки так званих «ДНР» та «ЛНР».

Чи не найбільш дієвим у переліку проектів допомоги громадських організацій структурам сектору безпеки та оборони став напрям, пов'язаний з проведенням інформаційних заходів в інтересах оборони держави та протидії російській інформаційній кампанії.

Перш за все це підготовка матеріалів інформаційного впливу:

За допомогою квадрокоптерів наші військові отримують такі необхідні дані про рух ворожої техніки.

видання поліграфічної продукції, зйомка відеороликів тощо.

Також саме громадські організації суттєво допомогли штабу АТО у проведенні інформаційних заходів, зокрема в так званій «сірій зоні» та навіть на тимчасово окупованій території. Вони серед іншого поширювали друковані матеріали, безпосередньо інформували місцеве населення.

При цьому волонтери взяли на себе забезпечення технічними

засобами. Наприклад, постачали комплекти супутникового телебачення, що дозволило особовому складу сил АТО дивитись українські телеканали в опорних пунктах та на блокпостах уздовж лінії зіткнення.

Поза межами районів бойових дій волонтери взяли активну участь у роботі з військово-патріотичного виховання, у проведенні культурно-просвітніх заходів з особовими складом сил АТО, інформаційних заходах у межах цивільно-військового співробітництва, інформуванні населення про події на Сході держави через власні сайти, в соціальних мережах тощо.

Деякі волонтерські проекти громадських організацій мали чітко виражену спрямованість. Найбільш успішними є «Стоп-терор», «Миротворець», «ІнформНапалм», «Стоп-фейк». Такі проекти перетворилися на відомі у світі онлайн платформи щодо збору та поширення інформації стосовно фактів терористичної діяльності. Ці дані в подальшому використовували силові структури, знадобились вони і для інформування світової спільноти про факти агресії проти України.

Громадянське суспільство запропонувало та розпочало більш

Фанати найшвидше зреагували на чужинську агресію

активно використовувати кіберпростір для здійснення протидії РФ щодо пропаганди та дезінформування світового суспільства про події навколо України.

Основними джерелами такої допомоги стали волонтерські організації та ІТ-компанії. Допомога з їхнього боку також надавалася з метою закупівлі необхідного ІТ-обладнання, написання спеціального програмного забезпечення тощо для підвищення спроможностей Збройних Сил України, інших військових формувань в ІТ-сфері.

У межах АТО дуже важливою була інформація, яку отримували від громадських структур,

зокрема та, що надходила на офіційні поштові адреси Міноборони, ЗС України та їхні сторінки у Facebook. За певної інформаційної блокади на тимчасово окупованій території Донецької та Луганської областей вона була необхідною, її активно використовували сили АТО. Добровольці сповіщали про переміщення терористичних груп, кількість та розташування ворожої техніки. На особливу увагу заслуговували матеріали фото- та відеофіксації зразків озброєння, що значно допомагало ідентифікувати противника та його спроможності.

Тетяна САВЧЕНКО

Всенародна допомога бійцям на передовій традиційна для українців. Очевидно, що поки існує така підтримка з боку громадянського суспільства, будь-які плани агресора проти України не будуть реалізовані

ГОЛОВА УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИР В'ЯТРОВИЧ: ЛИШЕ ПОЗБАВИВШИСЬ СИМВОЛІВ ТОТАЛІТАРИЗМУ, МОЖНА РУХАТИСЯ ВПЕРЕД

Незабаром виповниться 25 років, як на політичній карті світу постала Українська держава. Але до недавнього часу тисячі населених пунктів, вулиць, скверів, мостів носили імена катів нашого народу, а в кожному селі чи місті височіли пам'ятники їм. І лише навесні 2015 року крига нарешті скресла: Верховна Рада України ухвалила так звані декомунізаційні закони, які забороняють пропаганду комуністичного та нацистського режимів, дають «зелене світло» відкриттю архівів КДБ, передбачають вшанування борців за волю України у XX ст. та увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Про те, як їх виконують, розповідає голова Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Володимир В'ятрович

– Чи можна було не перейменувати вулиці? Невже в нашої держави немає більш нагальних проблем, які потребують вирішення?

– Цього вимагає Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону пропаганди їх символіки». Обидва ці режими знищили в Україні мільйони людей. Цей закон стверджує: будь-які тоталітарні практики неприйнятні для Української держави.

Україна ніколи не збудує заможного та спокійного майбутнього без подолання спадщини тоталітарного минулого. Бо тоталітаризм і добробут – несумісні. Тож перейменування назв вулиць, пов'язаних із комуністичним режимом, – обов'язкова умова того, щоб у нашій державі відбулися позитивні суспільні перетворення. Схожий шлях декомунізації пройшла більшість посткомуністичних країн Центральної і Східної Європи. І – у порівнянні з Україною – вони досягли неабияких успіхів у всіх сферах життя!

«Залишити усе як є» з комуністичними назвами було б непослідовно: бо, з одного боку, засуджуємо нелюдські режими, а з другого – ушляблюємо символи чи імена провідних діячів злочинного комуністичного минулого в назвах населених пунктів, вулиць, парків, досі зберігаємо його пам'ятні знаки та пам'ятники. Такі символи тоталітарних режимів, а також елементи їхньої пропаганди мають бути усунені з громадського простору. І це тільки незначна частина роботи із подолання тоталітарного минулого. Україна потребує потужної модернізації. А модернізацію неможливо здійснити на тоталітарних цінностях.

– Інколи можна почути, що під час перейменування думка пересічних громадян не враховується...

– Нагадаю, що станом на 23 листопада 2015 року з 29 733 населених пунктів України перейменуванню підлягали 988:

31 місто, 110 селищ, 59 селищ міського типу і 788 сіл. Згідно з чинним законодавством, всі місцеві органи влади протягом 3-х місяців мали подати до Верховної Ради України пропозиції щодо нових назв. У разі невиконання цієї вимоги парламент має право перейменувати населені пункти за пропозиціями Українського інституту національної пам'яті. На початку лютого ВР ухвалила постанову, якою змінила назви 175 міст і сіл. А 17 березня парламентарії проголосували за перейменування ще 152. Найбільше їх виявилось у Дніпропетровській, Сумській, Харківській областях.

Щодо перейменувань вулиць, площ, скверів. Їхнім ініціатором може бути будь-який громадянин, трудовий колектив чи державний орган. Свої пропозиції вони подають сільському чи міському голові, який має на розгляд 45 діб. Потім питання виноситься на громадське обговорення, після чого всі «за» і «проти» підсумовуються, а проект відповідного рішення виноситься на розгляд місцевої ради. Саме вона і ухвалює остаточне рішення, яке набирає чинності з дня оприлюднення. Якщо ж ця норма закону не виконана, то право на перейменування вулиці чи провулка отримує голова обласної держ-адміністрації.

– Чи всі назви, що з'явилися в радянські часи, мають бути змінені?

– Ні. Наприклад, у Слов'янську з 680 вулиць під дію закону підпадають майже 130, тобто близько 19 відсотків. У Вінниці з 840 вулиць треба змінити назви близько 140. У Харкові з 2700 назв вулиць, провулків, проспектів і майданів під дію декомунізаційного законодавства підпадають приблизно 285.

Перейменуванню підлягають лише ті, що безпосередньо пов'язані з комуністичним минулим, містять назви його органів влади й імена діячів, ушляблюють події і пам'ятні дати, пов'язані з тоталітарним минулим.

Виняток становлять назви на честь осіб, чия діяльність за радянських часів була пов'язана з розвитком української науки та культури, таких, як: Олесь Гончар, Павло Тичина, Сергій Корольов тощо. Їх не змінюватимуть.

– Ваше ставлення до перейменування наших вулиць на честь загиблих українських воєнків, які сьогодні відстоюють незалежність України на її Сході?

– Дуже позитивне. Люди, які гинуть за свою землю і свій народ, достойні цього.

– Як ви вважаєте, нинішню війну, яку веде проти нас Росія, можна назвати Вітчизняною війною українського народу?

– Я вважаю що це війна за відновлення незалежності та соборності України. По суті вона є продовженням визвольної боротьби

українців, яку вони вели протягом попередніх століть.

– Яка ситуація з пам'ятниками Леніну та іншим комуністичним діячам, за кількістю яких Україна посідала на теренах СРСР «почесне» 2-ге місце, поступаючи лише Росії?

– На сьогодні з близько 5-ти тисяч залишилися кілька сотень пам'ятників Леніну. Нещодавно в Запоріжжі було демонтовано один із найбільших. Таким чином нині вже немає жодного обласного центру під контролем української влади з пам'ятником Леніну. До 21 травня цього року ми маємо позбутися всіх пам'ятників тоталітарної доби.

– Незважаючи на те, що радянська влада винна у загибелі мільйонів наших дідів і батьків, чимало їхніх нащадків не бажають розпрощатися з символами, які її уособлюють. Що рухає вчинками людей, які протестують проти перейменувань своїх міст, вулиць?

– Серед тих протестувальників, яких ми бачимо в телесюжетах, є проплачені певними політичними силами особи, які власну думку видають за думку тисяч людей. Але є серед них чимало й тих, кому і чверті століття не вистачило, щоб зрозуміти злочинну суть комуністичного режиму, його вождів. Незважаючи на страшну правду, яка стала нам доступна останнім часом, вони вперто стоять на своєму, мовляв, вік прожили на вулиці Леніна – на ній і помremo.

– Сьогодні Україна переживає найдраматичніші часи у своїй новітній історії: Крим російські анексували, а значну частину території Донеччини і Луганщини окупували. Зважаючи на ці обставини, чи не може її спіткати доля УНР?

– Ні, переважна більшість наших громадян вже не мислять свого життя поза межами незалежної України, мільйони українців нізащо і ніколи не погодяться зі статусом «молодших братів». Так звана гібридна війна Росії проти України укотре це показала. Путін не сподівався, що українці так самовіддано захищатимуть свою державу. Про жалюгідний стан армії, спецслужб йому доповіла ФСБ, але й вона не змогла «вирахувати» сили людського духу, патріотизму пересічних громадян, їхньої готовності жертвувати власними життями заради рідної землі. Ми бачимо, що навіть представники інших національностей, які проживають у нас, ідуть до війська, щоб зі зброєю в руках захистити землю, яка стала їм рідною. І це

при тому, що майже чверть століття у нас була відсутня як така військово-патріотична робота серед населення, особливо молоді!

– Незважаючи на деякі проблеми, Україна все ж є, не враховуючи країни Прибалтики, найбільш демократичною державою на теренах колишнього «єдиного і непорушного». Чи пройшли ми точку неповернення в минуле?

– Паростки свободи, державного мислення в більшості наших співвітчизників вже не знищити. У цьому всі ми переконалися за часів правління Януковича. Адже тоді було чимало намагань згорнути зусилля працівників архівів, істориків, спрямованих на пошуки правди про наше минуле.

Тож проти тих, хто і далі намагався доносити до суспільства страшну правду, розгорнули неоголошену війну. Пам'ятаєте інцидент, що 2010 року стався на київському залізничному вокзалі з директором Львівського музею «Тюрма на Лонцького» Русланом Забілим? Його звинуватили у «спробі розголосити інформацію, що містить державну таємницю». При цьому в Руслана конфіскували комп'ютер та накопичувачі з копіями документів 1940-1950 років, які не містили ніякої державної таємниці! Головною метою оперативників, точніше, тих, хто віддав їм цей наказ, було не стільки затримати Руслана, скільки на його прикладі залякати інших істориків. Та організатори акції забули, що на календарі був не 1937-й і навіть не 1972 рік, а 2010-й: на захист Забілого виступила не лише українська громадськість, а й закордонна. Тож довелося його відпустити, правда, вилучені копії документів «забули» повернути. Найяскравішим свідченням волелюбності українців, їхнього прагнення жити в незалежній державі і увійти до європейської родини є події на Майдані, які почалися наприкінці 2013 року, перерісши у Революцію гідності. Громадяни якої ще країни, що постала на руїнах СРСР, здатні на щось подібне?..

Україна ніколи не збудує заможного та спокійного майбутнього без подолання спадщини тоталітарного минулого. Бо тоталітаризм і добробут – несумісні

— Чи є щось спільне між комуністичними символами і прагненням Російської Федерації відродити імперію?

— Звичайно. Намагаючись повернутись до кордонів, які існували на кінець 1991 року, тобто радянських, Росія маніпулює свідомістю мільйонів людей. При цьому використовує міфи, створені комуністичним режимом, на яких він і виховавав мільйони своїх підданих — цілі покоління.

Чинників, які призвели до нинішньої ситуації на Донбасі, багато. Головний — втручання Росії у наші внутрішні справи. Але коли б лівова частка населення Донеччини й Луганщини не перебувала в полоні цих міфів, то, повірте, цієї ситуації, могло б і не бути.

Адже російському телебаченню, яке сьогодні є чи не головною зброєю Путіна в побудові так званого «руського миру», було б набагато складніше зомбувати людей, які знають історію, своє минуле.

Візьмемо такий приклад. Три-чотири роки нас переконували, що воюючи Української повстанської армії — «злочинці, які вбивали ні в чому не винних людей, прислужуючи німецьким фашистам». Але після того, як СРСР пішов у небуття, ми дізналися, що й вони воювали з нацистами. Коли ж ті були вигнані з України, свою зброю повернули проти інших окупантів — радянських. Про необхідність визнати їх такими, що воювали за Україну, у суспільстві говорили давно. Але вищому керівництву країни до недавнього часу бракувало політичної волі: не заперечуючи цього факту, воно все ж і не квапилося з його офіційним визнанням.

— Як ви особисто ставитися до ідеї спорудити національний меморіал на честь усіх українців, які боролися за кращу долю України...

— І як людина, і як громадянин цієї країни, і як керівник Українського інституту національної пам'яті дуже позитивно. Ми вже

працюємо над втіленням цієї ідеї. Вона полягає у спорудженні національного пантеону борцям за незалежну Українську державу, де б покоїлися останки Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери, Романа Шухевича та інших видатних особистостей.

— Незабаром Україна відзначатиме 71-шу річницю перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Як вплине на святкування цієї дати прийняття минулого року пакета декомунізаційних законів?

«Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» — один із них. Ніякого негативного впливу він не чинить. Адже, як і раніше, Українська держава вшановує тих, хто воював з німецьким фашизмом. Зокрема, місця поховання загиблих, пам'ятники і меморіали, споруджені на їхню честь, пере-

бувають під її охороною. До них покладають вінки і квіти, зокрема й перші особи України, які зустрічаються і з ветеранами. 8 травня ми відзначатимемо День пам'яті і примирення. Головне, що ми повинні пам'ятати про цю війну — це подія, яка ніколи не повинна повторитися.

— Чи можуть старі солдати, яких з кожним днем стає дедалі менше, використовувати символи СРСР, зокрема, ордени і медалі, отримані за участь у боях?

— Чинне законодавство не забороняє цього. А ось використовувати під час офіційних заходів радянську символіку забороняється. Тепер українців об'єднує синьо-жовтий український прапор, незалежно від того з ким і проти кого воювали їхні діди у роки Другої світової війни.

Інтерв'ю провів
Сергій ЗЯТЄВ

Серед протестувальників, яких ми бачимо в телесюжетах, є проплачені певними політичними силами особи, які власну думку видають за думку тисяч людей. Але є серед них чимало й тих, кому і чверті століття не вистачило, щоб зрозуміти злочинну суть комуністичного режиму, його вождів

ГЕТЬ РАДЯНЩИНУ З МІЗКІВ

дислокуємось у місті, де колись перебувала певна радянська частина, отже, є її наступниками. Що відбувається у свідомості деяких керівників у той час, коли у війні на Сході держави гинуть українські воїни, м'яко кажучи, незрозуміло

Коли до початку російської агресії притягнуте за вуха дев'яностоп'ятиріччя Чернігівського обласного – у 1918 році губернського-військового комісаріату й можливо було уявити, хоча й не без посмішки, то в умовах неоголошеної війни, це блюзнірство.

Подібне потрібно розцінювати як спробу втягнути у новітню історію Збройних Сил України протрухлявілу радянщину. За словами директора Департаменту соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України полковника Валентина Федічева, ветеранські й громадські організації такі заходи можуть відзначати, хоча нині навряд чи хто візьметься за це. Але не за участю управлінських ланок нової армії України.

Тож на якій наступності будувати власну армію? Минулого року на День незалежності Президент України Петро Порошенко вручив бойові прапори з відзнакою Президента – стрічкою «За мужність і відвагу» командирам 14-ти військових частин, які беруть участь та відзначилися в бойових діях на Сході України.

– Створюється багато нових військових частин. Виготовляються Бойові прапори для окремих батальйонів, окремих бригад, окремих полків. Почесні найменування військових частин, їхня нумерація та

географічна прив'язка до міст України також у компетенції Президента. Тож відповідний Указ слід очікувати найближчим часом, – продовжує Валентин Федічев.

За його словами, у військовому відомстві готується подання Міністра оборони України щодо впорядкування почесних найменувань. Водночас заходи ці тривалі та коштовні. Серед них і пошиття бойових прапорів та виготовлення нових атрибутів суб'єкта господарювання: печаток, штампів тощо. Виготовлення лише одного знамена коливається у межах 8-12 тисяч гривень. А пошити його можуть тільки відповідні швейні підприємства.

Важко не погодитись із відомим письменником, громадським діячем, Героєм України Іваном Драчем, що найменування військових частин мають зміцнювати країну і починатися географічними назвами – Сумська, Тернопільська, Вінницька, а продовжуватись іменами сучасних або козацьких героїв. Бо в цьому і є можливість об'єднання України, об'єднання нашої козацької душі.

Але також потрібно змінювати і свідомість та переконання людей.

Володимир КОСЕНКО

ЧОМУ РОСІЯ АГРЕСИВНА? ТОМУ ЩО БІДНА...

Ситуація в сучасній Росії є яскравим прикладом взаємозалежності і взаємовпливу політики та економіки. І хоча Росія вважається багатою країною, її сутнісна риса – неспроможність подолати бідність, яку вона прагне приховати агресивною політикою, аби продемонструвати світові свою «велич». А імперська політика потребує колосальних витрат. Вони відтягуються від соціальної сфери, що знижує можливості забезпечення життєвого рівня населення, залишаючи його здебільшого бідним.

Від прадавніх часів і дотепер існує проблема бідності. Її вивчали і вивчають російські дослідники. Серед їхніх публікацій переважають демографічні та соціологічні, інколи економічні. Подається характеристика нужденності в сучасній Росії, наголошується на тому, що вона є особливою: збільшується прошарок людей працюючих, серед яких чимало високоосвічених і кваліфікованих, однак неспроможних забезпечити собі і своїм близьким нормальні умови життя. На противагу «новим багатим росіянам» їх назвали «нові бідні».

Політичний курс Кремля визначається однією людиною, що є традиційним для Росії, а традиції там дуже цінують. Побуває також афоризм стосовно того, що кожна спільнота варта свого керівника. У даному разі бачимо прояв діалектики: В. Путін визначає політичну лінію країни, але він сам є втіленням її сутнісних рис. Фігурально, Володимир Володимирович є маленькою людиною. Це стосується і його зросту, і його соціального походження. Але в його імені й по батькові закладене сподівання на «володіння світом». Так само пере-

важна більшість росіян упродовж століть були «маленькими людьми». Однак їм конче необхідно компенсувати цей комплекс неповноцінності ідеєю «величч», яку поважає і боїться світ.

Тобто комплекс неповноцінності й імперська пиha поєднуються в одній авторитарній особистості. У своїй книзі «Втеча від свободи» відомий дослідник соціальних проєктів минулого і сьогодення Еріх Фромм писав, що, з одного боку, авторитарній особистості притаманне почуття власної неповноцінності, безпорадності, ницості, а з другого – бажання поставити інших, більш «слабких» людей у залежність від себе, прагнення знущати з них.

Авторитарна особистість є носієм авторитарного синдрому, основні характеристики якого аналізував німецький філософ Теодор Людвіг Візенгрунд Адорно. Вчений пояснював це явище нав'язливою ідеєю величч, сліпою вірою в авторитет і небажанням критично оцінювати керівника країни, пошуком зовнішнього ворога і самоствердження за рахунок слабого, тобто готовністю нападати на те, що здається слабким і в суспільному відношенні

прийнятне як жертва. І все це супроводжується шаленою заздрістю і ненавистю до тих, хто думає і живе інакше, хто успішніший.

Такі симптоми авторитарного синдрому легко виявити у переважної більшості сучасних росіян. Самі тамтешні дослідники ще до українських подій 2014-2016 років визнавали, що «в нинішній час російське суспільство наскрізь просякнуте авторитарним синдромом, при цьому наявність цього синдрому в свідомості людини не залежить від її віку і соціально-економічного статусу».

Нині вважається, що носієм ліберальних ідей є середній клас, у Росії лібералізм закінчується тоді, коли йдеться про Україну. З другого боку, після 14 років зростання прибутків за рахунок високих цін на енергоносії, на які багата Росія, протягом останніх двох років економічна ситуація значно погіршилася. У лютому 2016 року головною загрозою для національної безпеки Росії її мешканці назвали зростання цін і зубожіння населення. Збільшується кількість тих, хто опинився на межі бідності або балансує трохи вище-нижче. Наприкінці 2015 року Світовий банк підвищив поріг бідності з 1,25 долара на день до 1,9. Офіційна статистика в Росії називає цифру в 20 млн громадян, які перебувають за межею бідності. Соціологи ж кажуть: від 30 до 60 млн. Причому це бідність, що відтворює сама себе.

Науковці назвали її структурною, маючи на увазі постійний стан значної частини населення. Утворилася велика соціальна група бідних як стабільний структурний елемент суспільства. Ця нужденність не пов'язана з особистими якостями і трудовими зусиллями людей. А «новою рисою соціальної структури суспільства Росії стало зростання невизначеності й нестабільності соціального статусу значної частини громадян». Їхній психологічний стан усвідомлює і використовує керівництво.

Починаючи з 90-х років минулого століття, саме інформаційна війна вважається найперспективнішим способом ведення військових дій. На жаль, Україна зазнала через неї значних збитків

Професор кафедри нейро- і патопсихології Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова, доктор психологічних наук Олена Соколова в одному зі своїх інтерв'ю пояснила, чому в країні так багато людей, якими легко маніпулювати: «Соціальна реальність стає все більш складною, непередбачуваною і такою, що лякає своєю невизначеністю. А телебачення ще й нагнітає страхи, умисно доводячи людей до стану хаосу і паніки. У ситуації створеного сильного стресу можливі «поломки» механізмів раціонального мислення. Люди легко уподібнюються натовпу, де діють архаїчні інстинкти, найпростіші емоції зараження та однотайності. Людські й особистісні риси при цьому змиваються. Люди чекають і прагнуть знайти тих «сильних», хто запропонує їм «порядок» і заспокоїливі марення. Маніпулятор не думає про те, що буде з людиною, його відміняє емоційна холодність, без-

сердечність, своєрідна тупість. По суті, психологія маніпулятора – це психологія вбивці».

У головного маніпулятора Кремля позиції теж хиткі. Заради їхнього зміцнення, заради відвернення уваги суспільства від болючих внутрішніх проблем, тієї ж бідності, він спрямовує їх назовні. Інформації у російських ЗМІ про справи в Україні більше, ніж про Росію. Головна мета: виставити нашу країну в образі «держави, яка не відбулася», бо вона відірвалася від Московії і прагне жити інакше, краще. У сучасному світі реального покращення можна досягти лише шляхом модернізації. Це – принципове питання. Особливість російської цивілізації полягає в її спрямованості не в інноваційне майбутнє, а в традиційне минуле. Більшість її цінностей за своєю суттю є архаїчними, а в реальності часто спотвореними.

Можна сказати, що їм віддані 86% росіян-симпатиків президен-

та. Люди кажуть: «Путін підняв Росію з колін. Ми потерпимо!» або: «Так, війна буде, але ми дамо по морді американцям!» Незгодних стає дедалі менше: вони або мовчать, або їдуть з країни. Режим не закриває кордонів для тих, хто хоче жити по-новому деінде. Влада не зацікавлена в модернізації, поліпшенні життя спільноти. Логіка проста: в результаті модернізації рівень добробуту зростає. Задовольнивши базові потреби, людина бачить далі, не погоджується з тим станом справ, що склався навколо. Вона ставить владі незручні запитання, прагне її контролювати. Та чи хоче того ж влада?

Представникам російської цивілізації на всіх рівнях – від президента до пересічного пенсіонера – притаманне месіанство. Вони переконані, що володіють істиною, «справжньою духовністю», яку треба нести «несвідомим», у такий спосіб «рятуючи» їх. За цим приховане прагнення «володіти світом». Власні невдачі в модернізації намагаються приховати черговим сплеском агресивності, яка спрямована насамперед проти інших країн, зокрема проти України. Боротьба ведеться в різний спосіб. Починаючи з 90-х років минулого століття, саме інформаційна війна вважається найперспективнішим способом ведення військових дій. На жаль, Україна зазнала через неї значних збитків. Що б не говорили про причини втрати кримських і частини земель Сходу України, провідним чинником стали настрої місцевого населення із закликами «Путін, прийди!» Російська пропаганда тривалий час вела тут наполегливу і, як виявилось, успішну роботу. Головна ідея, яка рухала мільйонами, була не стільки політичною, скільки економічною. Переконані в тому, що «Росія – багата», люди прагнули більших зарплат і пенсій. До цього додалася спадщина радянщини з утриманськими сподіваннями на державу, яка повинна безкоштовно забезпечувати житлом, освітою, медициною, іншими соціальними благами.

3 літа 2014 року до Росії приїхали близько 2,5 млн біженців із охоплених війною українських східних регіонів. У лютому 2016 року почалося масове виселення тих, хто називав Росію своєю новою батьківщиною

Однак виявилось, що в Росії багатства блищать тільки в Москві, та й те не в усіх. Величезні периферійні території потерпають через різного роду нестачі. Нині це відчули на собі і кримчани, і переселенці з України.

3 літа 2014 року до Росії приїхали близько 2,5 млн біженців із охоплених війною українських східних регіонів. Уряд РФ 31 жовтня 2015 року ухвалив постанову, в якій визначено умови і терміни їхнього утримання в пунктах тимчасового перебування. У лютому 2016 року почалося масове висе-

лення тих, хто називав Росію своєю новою батьківщиною.

Які висновки можна зробити? Україна не може змінити свого географічного розташування, і Росія залишатиметься її сусідом. Історія свідчить, що розвиток російської цивілізації відбувався через територіальне розширення, тобто агресію. Як виявилось, за все треба платити, і за велич також. Величезні амбіції та величезні території дорого коштують, вони потребують колосальних інвестицій. У цьому й полягає російський парадокс: велич стала причиною бідності.

Стосовно історичних перспектив Московії висловлюють різні припущення. На московському телевізійному каналі «Дощ» у лютому цього року навіть запроваджено програму «Россия после». Малоімовірно, що злиденність там у найближчій перспективі зникне, самі російські науковці визнають: «...Росія – країна прогресуючої бідності». Неспроможність і небажання розв'язувати внутрішні проблеми виливаються в агресію назовні, що відволікає увагу населення від неспроможності адекватно відповісти на історичний виклик – виклик модернізації, пояснює складності й дає підстави пишатися приналежністю до великої, сильної і «багатої» країни. Такі настрої будуть прямо й опосередковано виявляти себе у внутрішній і зовнішній політиці Москви.

Українство повинно це розуміти і діяти відповідно. Так само усвідомити, що бідність являє собою серйозну загрозу національній безпеці нашої країни, і взятися за розробку та реалізацію необхідних заходів протидії. Однак не шукати порятунку від життєвих скрут, сподіваючись на російську спільноту, що виявилася дуже ненадійною і не надто успішною в умовах сучасного світу. Разом із тим негативний результат – теж результат. Приклад Росії свідчить про те, що історична необхідність прискорення процесів змушує врешті-решт замислитися над питаннями, яка спадщина гальмує розвиток нашого суспільства, над якими змінами національної свідомості варто працювати заради прогресу нашої країни. Національна безпека України зміцнюватиметься насамперед її успішним модернізаційним поступом. Путін сформулював російську національну ідею як «патріотизм». Піднесення Китайської Народної Республіки після Мао Цзедуну надихалося ідеєю середньої заможності – сяо-кан. Напевно нам підійде національна ідея, сформульована в такий спосіб: «Україна – заможна європейська країна».

Тетяна ОРЛОВА

У ПОШУКАХ ПРАВДИ

Долі воїнів, які
пройшли
Другу світову війну,
складалися по-різному.
І ті, кому довелося
пізнати страхіття
полону, виживши у
страшній м'ясорубці
бойових дій, виявилися
непотрібними своїй
державі.
Для них і їхніх сімей
світлого майбутнього в
радянській країні
не існувало

На відміну від багатьох радянських осередків суспільства сім'я Хабренків ніколи не відзначала свято 9 травня. І це попри те, що глава родини Дмитро Петрович народився 22 листопада 1922 року в селі Степанівка Запорізької області, тож на момент початку німецько-радянської війни йому виповнилось 18 років, тобто настав призовний вік. Та в сім'ї ніхто особливо не переймався такими питаннями. Лише дружина періодично дорікала Дмитру Петровичу, що він «профукав» усі належні учасникові війни пільги.

Одного разу дочка Ірина запитала матір, чому і які саме привілеї батько весь час ігнорує? Мимохідь, опустивши очі, мама відповіла, що якось, коли батько служив в армії, він випив на посту, за що був засуджений. А такі на пільги не можуть розраховувати. З часом обставини змусили знову повернутися до цієї теми. Старша дочка Люся влаштувалася працювати на один із суховантажів, приписаних до порту Владивостока, що передбачало відкриття візи для походів за кордон. Та

батьки її засмутили, попередивши, що дозволу на виїзд за кордон їй, можливо, не дадуть через неясне татове минуле. Проте не очікувано для батька з мамою 1985 року Люся отримала закордонну візу. Як з'ясувалося згодом, батька на той час вже реабілітували без його відома і будь-якої участі.

Так би ця історія і забулася, якби одного чудового дня, після переїзду до нової квартири, молодша дочка не взялася упорядковувати сімейні фотографії. Мама на той час вже померла, і хазяйкою в домі стала Ірина. Розбираючи документи, вона натрапила на військовий квиток батька, де чітко було зазначене проходження служби. Призвали до армії в травні 1941-го, за місяць до початку війни. Провоював рік і після поразки дивізії потрапив до німецького полону, де пробув із 1942-го по 1945 рік.

Тепер у Ірини було багато запитань до батька. Але він все відмовчувався, посилаючись на давність подій та погану пам'ять. Та дочка наполягала, тож зі сльо-

зами на очах він розповів усю правду. І пригадав все до найменших дрібниць.

Всіх уцілілих у бою німці взяли в полон і вивезли на роботи до Німеччини. Дмитро опинився в Кельні, де його наймали різні жителі цього міста. Працювати доводилось і вдень, і вночі на найбільш важких роботах. На щастя, деякі з німців до полонених ставилися добре, давали їжу, теплий одяг, якимось чином намагалися полегшити їхню тяжку долю. Проте були й такі, хто жорстоко бив. Неволя розтягнулась на три роки. В травні 1945-го їхній табір звільняли американські військові, які на той час стали союзниками радянської армії. Причому, звільнивши з полону, американці пропонували їм їхати до США, аргументуючи це тим, що буде можливість жити по-людськи. Та солдат без вагань повернувся на Батьківщину, адже російські офіцери переконували, що вдома зустрінуть як героїв. Він повірив. А ще переживав за свого батька, який був військовим. Адже обравши життя в США, наразив би

його на великі проблеми. Проблеми не забарилися, проте виникли не в батька, а в сина. Тільки-но ступив на рідну землю, відразу ж був затриманим та засудженим за статтею «58-А» за зраду Батьківщині. Дали 10 років, відправивши піднімати цілину за те, що «дозволив» собі потрапити в полон. Тож до кордону їх везли в нормальних вагонах, а потім всіх загнали в товарні і без суду й слідства, як кажуть, направили за етапом. Строк виявився трішки меншим, через 8 років, в 1953-му, після смерті Сталіна, його амністували, як і багатьох у той час.

Повернувшись додому, влаштувався на роботу на «Запоріжжесталь», де 58 років пропрацював у цеху з ремонту доменних печей.

Після такої розповіді Ірина зрозуміла, чому все трималося в таємниці, чому мамі було ніяково відповідати на запитання про татові «заслуги». Дочка вирішила зайнятися батьковою реабілітацією. Гордо заявила, що батько герой і вона це доведе. 2004-го розпочалося її ходіння інстанціями і кабінетами в пошуках правди. Забігаючи наперед, слід сказати, що Ірина добилася виправдання батька, але якою ціною?!

Першою інстанцією був військкомат Шевченківського району Запоріжжя, куди йшла, як на свято, прихопивши з собою пляшку шампанського й коробоч-

ку цукерок. Та не так все сталося, як гадалося. Працівниця архіву, почувши історію Дмитра Петровича, накинулася на жінку ледь не з кулаками. В лайливій формі звинуватила її у вибиванні пільг для «ворога народу»! Хоча жодного слова про пільги Ірина не сказала.

Річ у тім, що переживши полон, батько не лише в жодному разі не хотів «манни небесної», він не відкидав думки про можливість нових репресій. Та Ірина твердо стояла на своєму. Проконсультувавшись із військовим юристом, таки добилася, щоб військкомат направив запит до Подольська, де в архівах зберігались документи військової частини батька. З «боями», але запит надіслали, після чого надійшла відповідь, що дивізії з таким номером ніколи не існувало. Військкоматівська чиновниця тріумфувала, знову переконуючи, що жодних пільг ніхто не отримає. Вивчивши документи, Ірина побачила, що в запиті неправильно зазначено номер дивізії. Навмисно чи ні, цифри були змінені. Перевіривши кожну букву й цифру, Ірина наполягла на поданні нового запиту. За рік надійшла відповідь, де чітко було зазначено: справді, Хабренко Дмитро Петрович проходив службу в стрілковій дивізії, перебував у полоні, є учасником бойових дій і в жодному разі не є ворогом народу.

Слід зазначити, що паралельно був надісланий запит до німецького архіву міста Кельн щодо обставин полону Дмитра Хабренка. Відповідь отримали швидко. Щоправда, в ній повідомлялося, що пошук інформації лише розпочато, адже минуло багато років, а значна частина документів втрачена ще під час війни.

Не дочекавшись завершення бюрократичних перипетій, 25 листопада 2005 року батько помер. Через місяць після його смерті пролунав дзвінок із військкомату. Повідомили, що все уточнено, тож треба отримати посвідчення «Учасник бойових дій». Ірина прибігла до військкомату, але не все виявилось так просто. У зв'язку з тим, що батька вже немає серед живих, жодних нових документів йому ніхто видавати не збирався. Після довгих сперечань і умовлянь, лише написавши розписку, що ніякими пільгами ніхто не скористається, отримала жаданий документ. І просто розридалася, побачивши дату виписки посвідчення, – 25 листопада 2005 року, день смерті батька. Потім була поїздка на його могилу. Там Ірина звітувала і про виконану роботу, і про відновлену справедливість, і про те, в чому вона ніколи не сумнівалась, що її батько – герой.

Олег ЛОКТЕВ

Військовий квиток Хабренка Дмитра Петровича

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ, ВІЙНА ТА МИСТЕЦТВО

Бажаєте відвідати
виставу чи концерт
за участю знаних у світі
українських митців?...
Ще й безкоштовно...
Будь ласка...

На розі вулиці Михайла Грушевського та Кріпосного провулку в серці столиці розташований головний військовий заклад культури – Центральний будинок офіцерів Збройних Сил України. Установа працює для військових та їхніх родин. Численні концерти, фестивалі, театральні вистави, вечори пам'яті, форуми, виставки, десятки гуртків та курсів – усе це дозволяє військовослужбов-

цям столичного гарнізону бачити і відчувати розвиток сучасної української культури. Тільки 2015 року мистецькі події тут відвідали понад 70 тисяч осіб. Нині заклад очолює заслужений працівник культури України, який має великий досвід роботи на мистецькій ниві, полковник Євген Блискун. А початок його служби в Центральному будинку офіцерів припав на складні часи. Відбувалася Революція гідності, люди були обурені, а країна – некерована. Розташований в епіцентрі подій, заклад бачив чимало трагічного. Ціною неймовірних зусиль колективу вдалося зберегти майже неушкодженими будівлю і майно та відносно швидко відновити нормальну роботу. Потім

розпочалася війна, і хол першого поверху став місцем скорботних військових ритуалів. Тут проводжають в останню путь героїв, загиблих на Сході України.

Центральний будинок офіцерів активно співпрацює з волонтерами і благодійниками, проводить величезну кількість заходів на підтримку Збройних Сил України.

— У важкий період, коли держава в авральному режимі відбудовувала армію, налагоджувала систему забезпечення життєдіяльності військ, — каже Євген Блискун, — нашою місією стала соціально-культурна й гуманітарна підтримка військових та їхніх родин. Зокрема і зустрічі з матерями й дружинами, рідні яких стояли або й нині стоять на передовій, захищаючи Вітчизну.

У цих стінах психологи навчалися надавати допомогу постраждалим від бойових дій. А учасники вокальних і хореографічних гуртків регулярно виїждять до поранених військовослужбовців у шпиталі та санаторії.

— Колектив працює багато, та результати роботи варті докладених зусиль. — продовжує Євген Юрійович. — Ми налагодили співпрацю з провідними українськими артистами театру, кіно та ест-

ради. Завдяки цьому учасники АТО, військовослужбовці, працівники Збройних Сил України та члени їхніх сімей отримали нагоду безкоштовно відвідувати вистави і концерти, долучатися до вітчизняного мистецтва.

У концертній залі 900 місць, і під час таких соціально-культурних проектів усі вони зайняті армійцями та їхніми рідними. Останнім часом українські воїни побували на заходах за участю відомих артистів — Ольги Сумської, Руслани Писанки, Лілії Ребрик, Ірми Вітовської, Олега Скрипки, Євгена Паперного, Володимира Горянського, Віталія Борисюка, Юрія Горбунова, Дмитра Лаленкова, Олексія Вертинського та інших.

У Центральному будинку офіцерів активно працює мережа гуртків і курсів, які постійно відвідують понад 400 осіб.

Війна на Сході України збільшила кількість патріотів, які поглиблюють свої знання з історії, української культури, психології, філософії, української мови та літератури в університеті українознавства, що розміщується в Будинку офіцерів. Тут навчаються 215 військовослужбовців та працівників Збройних Сил України.

Працює й велика публічна військова бібліотека. Оновлений книжковий фонд містить видання сучасних українських літераторів, зокрема й про війну на Сході України. З метою збереження видань у бібліотеці створюють електронні каталоги. В електронний вигляд насамперед переводять найцінніші примірники.

З діяльністю Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України можна ознайомитися на сторінці в соціальній мережі Facebook, а невдовзі й на окремому веб-сайті.

Сьогодні тут формуються потреби військовослужбовців у змістовному дозвіллі. А працівники, поширюючи культурні надбання, роблять свій внесок у зміцнення обороноздатності армії.

Володимир КОСЕНКО

Національний музей історії України в роки Другої світової війни – нинішня назва величнього меморіального комплексу, відкритого 9 травня 1981 року.

Висота «Батьківщини-матері», яка є головною його скульптурою, сягає 102 метрів, а вага сталевих каркасів, на яких вона стоїть, становить більше 400 тонн.

На саму скульптуру було накладено майже 30 кілометрів зварювальних швів. Щит, що в руках «матері», завширшки 8, і завдовжки – 13 метрів важить близько 14 тонн.

Вага меча – 11 тонн. На щиті «Батьківщини-матері» міститься оглядовий майданчик. Меморіал є унікальним.

І не лише за площею, яку він займає, а й, найголовніше, – за кількістю та історичною цінністю експонатів. За час існування музею його відвідали мільйони людей.

Тут побували не тільки жителі України, а й представники понад двохсот країн світу

УКРАЇНСЬКИЙ РАХУНОК ВІЙНИ

У багатьох людей, які знайомляться з експонатами Національного музею, на очах виступають сльози. Адже хіба можна спокійно дивитись на книги обліку померлих в'язнів концтабору «Грос-лазарет», що функціонував на Хмельниччині і в якому знайшли свою смерть понад 150 тисяч військовополонених?

Не залишать байдужими й інші свідчення найтяжчих злочинів проти людства, які чинили гітлерівці на окупованих територіях. Наприклад, гільйотина з тюрми гестапо, на якій кати дробили кістки в'язнів Янівського табору смерті, переробляючи їх на добрива і відправляючи до Німеччини...

Про звірства, що коїлися в Бухенвальді, Дахау, Освенцимі та інших концтаборах третього рейху, знає все людство. Але ще були тисячі менших таборів, в яких теж людей утримували в нелюдських умовах. Наприклад, у тому ж «Грос-лазареті» в'язні

отримували до 200 грамів ерзац-хліба та кілька літрів баланди на добу. На території табору не було жодної травинки, її поїли люди. Таке «харчування» призводило до елементарної дистрофії, тяжких кишково-шлункових захворювань, які закінчувались смертю.

Табір цей начебто був створений для лікування хворих бранців, але для цього не мав жодних умов. Масовій смертності всіяко сприяла адміністрація, розміщуючи поранених в одних приміщеннях із хворими на дизентерію, тиф та туберкульоз. Час від часу в таборі спалахували епідемії. Це були «медичні» експерименти нацистських «ескулапів» над людьми. Особливо небачених масштабів смертність досягла взимку 1942-1943 рр., коли померлих вивозили на спеціальних візках у заздалегідь підготовлені ями. Згодом їх перестали ховати, викидаючи просто з вікон бараків і вони лежали на подвір'ї протя-

гом тривалого часу. Непоодинокими були випадки, коли й живих закопували в землю.

Але і в цих жахливих умовах люди не корилися ворогу. Про це свідчать документи, які зберігаються в музеї. З них можна довідатися, що в таборі діяли підпільні групи, час від часу організовувалися втечі. Зокрема 23 листопада 1943 року через проритий підкоп вдалося втекти 15 в'язням на чолі з Романом Лопухіним, які

згодом стали бійцями партизанського загону, що діяв на теренах тодішньої Кам'янець-Подільської області. Є припущення, що саме вони й винесли з табору книги обліку померлих. Завдяки титанічним зусиллям працівників музею вдалося знайти десятки родичів тих, хто закінчив свій земний шлях у цій фабриці смерті.

Сьогодні ми знаємо, що сталінський режим відзначався жорстокістю не лише до пересічних громадян своєї країни, а й до тих воєначальників, які, на думку Сталіна, виявилися боягузами і панікерами. Так, трагічна доля спіткала генералів П. Понеделіна та М. Кирилова, яких, звинувативши у боягузтві, невиконанні наказів, розстріляли вже після війни. Матеріали, представлені в музеї, поглиблюють відомі факти, конкретизуючи розповіді про бойові дії на початку війни 5-ї, 6-ї та 12-ї армій. Тут можна побачити чимало документів воєначальників, пересічних бійців, які зникли безвісти або потрапили в полон.

Чимало експонатів Національного музею історії України в роки Другої світової війни присвячені і такій трагічній сторінці історії українського народу, як вивезення людей на примусові роботи до Німеччини. Понад 2 мільйони українців на собі відчули «привабливість» життя в гітлерівській Німеччині, де їх перетворили на безправних рабів. Адже за свою важку, каторжну працю вони отримували мінімальне харчуван-

ня, перебуваючи – у порівнянні з робітниками з інших країн – у значно гірших умовах. Важливим джерелом інформації про життя українських «остарбайтерів» стали листи, які вони писали рідним і близьким.

«І де наш люд зараз не страждає, де його тільки нема...де не глянь і куди не глянь, і все «ОСТ» – це нас тут позначили як овець, щоб не забрели, куди не треба» – писала своїм батькам Марія Єфименко із села Лехнівка, що на Київщині. Таких листів тут тисячі.

Більшість експонатів, розміщених у музеї, розповідають про героїзм і мужність українців, представників інших народів на фронтах Другої світової війни та в тилу ворога.

В роки минулої війни Україна дала фронту понад 6 мільйонів солдатів та офіцерів, які мужньо воювали з ненависним ворогом. З 15 фронтів, які діяли в роки війни, вісьмома командували українці, а з понад 11 тисяч Героїв Радянського Союзу українцем за походженням був кожен п'ятий. З 115 осіб, яким це високе звання було присвоєно двічі, 32 – вихідці з України.

...У вересні 1941 року старший лейтенант Катерина Зеленко – заступник командира ескадрильї 135-го авіаційного полку на своєму літаку вже поверталася із завдання. Та раптом потрапила в оточення німецьких «месерів». Зав'язався повітряний бій, під час якого бойова машина зазнала чималих пошкоджень. Коли ж за-

Кульмінацією головної експозиції музею є «Зал пам'яті», матеріали якого з високим емоційним напруженням, у яскраво-образній формі увічнюють невмирущу пам'ять про героїчне і трагічне минуле

гинув штурман, а літак загорівся, відважна льотчиця пішла на таран: гвинтом свого літака вона обрубала ворожій машині хвостову частину. Протаранений «месер» упав на скошене поле, а слідом за ним і літак Зеленко. Це був перший і єдиний в історії військової авіації таран, здійснений жінкою-льотчицею. Коли вона повернулася в розташування полку, її представили до звання Героя Радянського Союзу. Та з якихось причин подання не дійшло до Москви...

...Іван Щербина воював на Північному Кавказі, форсував Дніпро, брав участь у Корсунь-Шевченківській, Умансько-Батюшанській, Яссько-Кишинівській, Дебреценській операціях. Навесні 1944-го під запеклим обстрілом противника у ході форсування Дністра він керував переправою і забезпечував її прикриття. Коли на правому березі склалася критична ситуація, сам переправився через бурхливу річку і повів бійців в атаку, що виявилось для ворога несподіванкою.

«За вмілу організацію переправи і зразкове керівництво штабом, за особисту відвагу і мужність товариш Щербина гідний присвоєння звання «Герой Радян-

ського Союзу» – написано у поданні. Але його він тоді так і не отримав. Через десятиліття, працюючи в архіві міністерства оборони СРСР, один із однополчан Івана Васильовича випадково побачив нагородний лист, вже поживлий від часу.

Справедливість перемогла: Катерині Зеленко, Івану Щербині і ще чотирьом українським воїнам 1991 року було присвоєно це високе звання. Про їхній життєвий та бойовий шлях розповідають документи, які представлені в одній із зал Меморіального комплексу.

У залах, де розповідається про початок війни, оборону Києва, Одеси, Севастополя, Керчі, розміщені зразки зброї, фотографії, які відображають весь трагізм перших днів війни.

Чимало експонатів є унікальними. Наприклад, прапор, встановлений 26 квітня 1945 року над берлінським аеродромом «Темпельхоф».

У Донецьку завдяки активності науковців музею були отримані досить цікаві щоденники письменника Г. Володіна, які він вів протягом 1943-1945 рр. і які після війни лягли в основу книги спога-

дів про воєнне лихоліття. Чимало фронткових документів, свідчень очевидців тих трагічних подій допомогли заповнити так звані білі плями часів Другої світової війни – найбільш трагічні її сторінки, про які протягом десятиліть навіть згадувати не можна було. Словом, працівники музею докладають титанічних зусиль для того, щоби ми якомога більше знали про трагедію і велич українського народу в роки тієї страшної війни.

Минув вже 71 рік, як закінчилась Друга світова війна. Без зайвої метушні та пафосу ми вшанували пам'ять мільйонів її жертв.

– Мені вже 96 років, але щоразу 9 травня відвідую цей музей, – розповідає гвардії полковник у відставці Іван Маркович Смайлига. – Тут, серед експозицій, я повертаюся у свою фронткову юність, згадую бойових друзів, яких вже давно немає. І щиро вдячний людям, які не лише зберегли цей заклад, а й розширили експозиції, поповнивши їх унікальними експонатами, зокрема, фотографіями, документами.

– Наші діди і прадіди не уявляли, що нащадки деяких однополчан стрілятимуть у їхніх онуків і правнуків, – каже хмельничанин Віктор Василюк. – Але за дурманені своїм вождем Путіним, його профашистською пропагандою, вони це роблять.

Коли розпочалася декомунізація, особливо зловтішалися з цього приводу російські ЗМІ, стверджуючи у своїх телесюжетах, що «українські солдати, які визволяли рідну землю, перевертатимуться в трунах від діянь декомунізаторів». Та не так сталося, як їм гадалося: окрім назви, музей практично не зазнав жодних змін. І це цілком закономірно: боротьба за очищення від комуністичної зарази не має нічого спільного із пам'яттю про подвиги наших батьків і дідів.

Сергій ВАСИЛЬЄВ

XIII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ПРОВОДИТЬСЯ ЗГІДНО З РОЗПОРЯДЖЕННЯМ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Міністерство внутрішніх справ України

Міністерство оборони України

Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України

Служба Безпеки України

Державна прикордонна служба України

Державна служба експортного
контролю України

Державна служба України
з надзвичайних ситуацій

ДК "УкрОборонПром"

Міжнародний виставковий центр

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ, Броварський пр-т, 15
М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

www.мвц.укр

**11-14
ЖОВТНЯ
2016 р.**

Генеральний інформаційний партнер:

Інформаційний партнер:

Генеральний медіа-партнер:

Технічний партнер:

Формений одяг для української армії

ТОВ «Торнадо» засноване у 1994 році і спеціалізується на виробництві форменого одягу, а також засобів індивідуального захисту для силових відомств України.

При розробці враховуються всі тенденції на ринку армійської форми, особливу увагу приділено функціональності, зовнішньому вигляду і комфорту. Костюми забезпечені великою кількістю кишень. Тканина має експлуатаційні характеристики – вони зносостійкі.

В офісі компанії постійно діє виставка зразків продукції, представники якої завжди проконсультують клієнта з питань серійної продукції, ознайомлять з новими зразками обмундирування і спорядження для ЗСУ.

- Костюм камуфльований «Комбат», «Multicam»
- Костюм камуфльований «Комбат», «A - Tacs AU»
- Костюм «Горка», «Multicam»
- Розвантажувальні системи, підсумки, аптечки
- Ремені брючні, тактичні
- Головні убори
- Натільна білизна
- Шеврони, фурнітура
- Спорядження різне

